

Sisekaitseakadeemia
Halduskolledž

Liina Pirbe

METOODILINE PROGNOOSIMINE NING
PROGNOOSIMISE MÕJU MAKSEAGENTUURILE
PÕLLUMAJANDUSE REGISTRITE JA
INFORMATSIOONI AMETI NÄITEL

Lõputöö

Juhendaja:
Kertti-Airin Pärli, MSc
Kaasjuhendaja:
Indrek Saar, MSc

Tallinn 2009

ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: Halduskolledž	Kuu ja aasta: mai 2009
Töö pealkiri: Metoodiline prognoosimine ning prognoosimise mõju makseagentuurile Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti näitel	
Töö autor: Liina Pirbe	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas. Allkiri:
<p>Lühikokkuvõte: Käesolev lõputöö on koostatud 57 lehel eesti keeles. Töös kasutatud peamised märksõnad on prognoosimine, eelarve, väljamaksed, tagasimaksed ja võrdlus. Töö uurimisobjektiks on toetuste väljamaksete ja Euroopa Komisjonile tagasi makstavate summade prognoosimine. Lõputöö eesmärk on kaardistada toetuste väljamaksete ja tagasi makstavate summade prognoosimise hetkeseis PRIA-s ning analüüsida siiani kasutatud prognoosimise meetodeid, prognoosimise võimalusi ning ohtusid ja riske. Töö käigus analüüsitakse erinevate prognooside otsest mõju asutuse halduseelarvele. Töö raames uuritakse, mida peab prognoosima, et tegutseda efektiivselt makseagentuurina. Uurimismeetoditena kasutatakse lõputöös võrdlevat analüüsi, mille käigus analüüsitakse eelneval kolmel aastal koostatud prognooside täpsust võrreldes tegelike kulutustega, samuti uuritakse küsitluse kaudu tagasimaksete mõju mõningate teiste Euroopa Liidu liikmesriikide makseagentuuride eelarvele ning nende riikide protseduure reaalseteks tagasimakseteks ressursside leidmisel.</p> <p>Töö on jaotatud 3 peatüki vahel. Töö esimeses osas kirjeldas töö autor prognoosimise mõistet ning prognoosimise olemust ja erinevaid meetodeid. Samuti prognoosimise seost eelarvestamise protsessiga, mille tulemusena võib öelda, et prognoosimisega antakse hinnang tulevikusündmustele, kuid prognoos ei taga kunagi nende sündmuste kindlat toimumist. Töö teises ja kolmandas osas kajastas töö autor makseagentuuri olemust, tema eelarvet ning selle mõjureid ja erinevatest fondidest teostatavaid toetuste väljamaksete prognoose. Kolmandas osas tõi töö autor välja väljamaksete võrdluse samaks perioodiks teostatud prognoosidega, millest selgus, et väljamaksete</p>	

prognoosimise täpsus ei oma asutuse jaoks kõige suuremat tähtsust ja on võrreldes tagasimaksete prognoosimisega kergelt teostatav. Väljamaksete prognoosimise juures tekitab raskusi ainult avanemata meetmete prognoosimine, kuid see ei mõjuta prognoosimise lõpptulemust oluliselt. Samuti selgus, et tagasimaksete prognoosimisel tehtavad vead tähendavad otsest mõju PRIA eelarve halduspoolele ning tagasimaksete prognoosimine on märksa keerulisem protsess, vajades rohkem uurimist ning tähelepanu pööramist.

Võtmesõnad: prognoosimine, eelarve, väljamaksed

Keywords: forecasting, budget, payments

Säilitamise koht:

Vastab lõputöö nõuetele

Juhendaja: Kertti-Airin Pärli

Allkiri:

Kaitsmisele lubatud

Kolledži direktor: Tanel Oppi

Allkiri:

SISUKORD

ANNOTATSIOON	2
SISUKORD	4
MÕISTETE JA LÜHENDITE SELGITUS	5
SISSEJUHATUS	6
1. PROGNOOSIMINE TEOORIAS	8
1.1. Prognoosimise mõiste ja olemus	8
1.2. Prognoosimise meetodid ning mudelid	13
1.3. Eelarvestamise seos prognoosimisega	15
2. MAKSEAGENTUUR	19
2.1 Makseagentuuri eelarve	20
2.2 Fondid ja nende prognoosimine	21
3. MAKSEAGENTUURIS TEOSTATAVAD PROGNOOSIMISED	24
3.1 Väljamaksete prognoosimine	24
3.1.1. Prognoosimise hetkeseis	24
3.1.2. PRIAs prognoositud toetuste väljamaksete ning reaalselt teostatud väljamaksete võrdlus	28
3.2. Euroopa Komisjonile tagasimakstavate summade prognoosimine	31
KOKKUVÕTE	38
SUMMARY	40
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	42
Lisa 1. EAFRD fondist makstavate toetuste jagunemine telgede lõikes	44
Lisa 3. PRIA prognoosimise hetkeseisu kaardistamiseks kasutatud küsimustik	49
Lisa 4. EAGF fondist toetuste väljamaksete võrdlus prognoosidega finantsaastal 2006 kulutuste aruande tabel 104 baasil	50
Lisa 5. EAGF fondist toetuste väljamaksete võrdlus prognoosidega finantsaastal 2007 kulutuste aruande tabel 104 baasil	52
Lisa 6. EAGF fondist toetuste väljamaksete võrdlus prognoosidega finantsaastal 2008 kulutuste aruande tabel 104 baasil	54
Lisa 7. EAFRD fondist makstud toetuste ja prognoositud summade võrdlus	56

MÕISTETE JA LÜHENDITE SELGITUS

EAFRD - Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfond aastateks 2007-2013 (ingl. k. *European Agricultural Fund for Rural Development 2007-2013*)

EAGF –Euroopa Põllumajanduse Tagatisfond (ingl.k. *European Agricultural Guarantee Fund*)

EAGGF – Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfond (ingl. k. *European Agricultural Guidance and Guarantee Fund*)

EKF – Euroopa Kalandusfond (ingl .k *European Fishery Fund 2007 - 2013*)

Finantsaasta – Euroopa Komisjoni poolt määratud ajavahemik 16.oktoober n – 15.oktoober n+1

MAK 2004-2006 – Maaelu arengukava aastateks 2004-2006

Mitteirregulaarne tagasinõue – halduslikust ehk administratiivveast tulenev tagasinõue

Nomenklatuur – Euroopa Komisjoni EAGF fondi eelarve jaotus toetuste lõikes

PRIA – Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet

RAK – Riiklik arengukava aastateks 2004-2006

SAPARD – Euroopa Liidu liitumiseelne programm

SISSEJUHATUS

„Prognoosimise olemus seisneb selles, et teatud mineviku ja oleviku seaduspärasused (tingimuste muutumise tendentsid, erinevate tingimuste seoste parameetrid jne.) kantakse üle tulevikku.“ (Reiljan, Kasemets 2001:275)

PRIAs on regulaarselt prognoositud toetuste väljamakseid alates Euroopa Liiduga liitumisest. Väljamaksete prognoose koostatakse Euroopa Komisjoni poolt finantseeritavate fondide lõikes, millele on Euroopa Komisjoni poolt etteantud ka prognoositava perioodi pikkused. Mida pikem on prognoosimise periood, seda keerukam on prognoose koostada, kuna prognoosimine sõltub mitmetest teguritest. Avanemata meetmete puhul on olulisteks teguriteks meetme sihtgrupi suurus ja meetme avanemise algus, avanenud meetmete puhul aga esitatud taotluste arv ja kvaliteet, meetme menetlusperiood, kuludokumentide laekumine, kontrolli tulemused jne. Lisaks väljamaksetele on vastavalt uutele Euroopa Komisjoni nõuetele tekkinud PRIA-l vajadus prognoosida asutuse eelarvesse makseagentuuri poolt Euroopa Komisjoni eelarvesse tagasi kantavaid summasid.

Teemavalik tuleneb PRIA-s kätte jõudnud olukorrast, kus just Euroopa Komisjonile tagasimakstavate summade prognoosimine ja planeerimine hakkavad järjest enam mõjutama asutuse eelarvet. Teemavaliku olulisust rõhutab asjaolu, et Komisjonile tagasimakstavate summade jaoks peab raha makseagentuuri eelarves olemas olema, kuna neid nõudeid peab tähtaegselt täitma jätkamiseks tegutsemist makseagentuurina.

Lõputöö eesmärk on kaardistada väljamaksete ja tagasi makstavate summade prognoosimise hetkeseis PRIA-s ning analüüsida siiani kasutatud prognoosimise meetodeid, prognoosimise võimalusi ning ohtusid ja riske. Töö käigus analüüsitakse erinevate prognooside otsest mõju asutuse halduseelarvele. Töö raames uuritakse, mida peab prognoosima, et tegutseda efektiivselt makseagentuurina.

Eesmärgist tulenevalt on käesoleva lõputöö hüpoteesid järgmised:

- Väljamaksete prognoosimisel on võimalik kasutada teaduslikke prognoosimudeleid.
- Euroopa Komisjonile tagasimaksete prognoosimisel on arvesse võetud kõik aspektid.

Uurimismeetoditena kasutatakse lõputöös võrdlevat analüüsi, mille käigus analüüsitakse eelneval kolmel aastal koostatud prognooside täpsust tegelike kulutustega ning uuritakse küsitluse kaudu tagasimaksete mõju mõningate teiste Euroopa Liidu liikmesriikide makseagentuuride eelarvele ning nende riikide protseduure reaalseteks tagasimakseteks ressursside leidmisel.

Töö tulemusena tuuakse välja toetuste maksete ning tagasimaksete prognoosimise mõju PRIA, kui makseagentuuri eelarvele ning vastavalt töö käigule tehakse vajadusel ettepanekuid olemasoleva olukorra parendamiseks või muutmiseks.

1. PROGNOOSIMINE TEOORIAS

1.1. Prognoosimise mõiste ja olemus

Iga majandusettevõtte, organisatsiooni, indiviidi ja riigi ellujäämiseks on vaja informatsiooni. Informatsioon ise ei aita arengule mitte kuidagi kaasa, oluline on leida seoseid, kokkulangevusi, erisusi, mille põhjal saaks teha õigeid ja kaalutletuid otsuseid. Nende seoste kehtimist ja peegeldamist tulevikku nimetataksegi prognoosimiseks. (Tryfos 1998:3) See tähendab, et leitud seosed muutujate vahel ajas ei muutu ja selle põhjal saab leida trende. Kui aga seosed peaksid tulevikus muutuma, siis prognoosid ei ole enam täpsed. Seoste leidmiseks kasutatakse teoreetilisi aluseid, analüüsitakse võimalike tegurite hulka ja nende käitumist ning mõju ulatust.

Majandusprognoos on teaduslik ennustus majanduslike nähtuste tõenäose kujunemise või käitumise kohta lähemas või kaugemas tulevikus. (Mereste 1985 ref Paas 1995: 28) Prognoosi käsitletakse kui tulevikus toimuvate muutuste kohta ennustust, mis võib olla täpne, kuid samas võib oma ebatäpsusega juhtida organisatsiooni ka valede otsuste tegemiseni.

Prognoosimisega antakse hinnang tulevikusündmustele, kuid prognoos ei taga kunagi nende sündmuste kindlat toimumist. Prognoosimise olemust on paljud teadlased kirjeldanud erinevatest vaatenurkadest lähtuvalt.

Igasugune prognoosimine on väide tuleviku kohta. Sellised väited võivad põhineda kindlatel faktidel, samuti tehakse prognoose ka ilma faktilise tagapõhjata. Prognoosid võivad olla täpsed või ebatäpsed ükskõik millise olukorra kirjeldamiseks. Prognoosimine võib olla täppisteadus või olukorra modelleeritud mudel. Prognoosimise meetodeid on palju, alates läbitestitud süsteemsetest analüüsides, ökonomeetriliselt hinnatud mudelitest kuni meetoditeni, mis põhinevad ainult vaatlusel (nagu näiteks prognoosid 31.12.2000 kohta Derby Winneri poolt 2003.a.) Niisiis võib öelda, et prognoosimine on hiiglasuur teema. (Clements et al 2002: 2) Mingi kindla tulemi

prognoosimine võib olla keeruline ainuüksi seetõttu, et ei suudeta ära määratleda prognoosi tegemiseks vajaminevate algandmete olulisust, ning näiteks rahaliste prognooside tegemisel võib tekkida olukord, kus algandmed on puudulikud eelneva ajaloo puudumise tõttu. Selliseid olukordi tekib rahaliste vahendite prognoosimisel, kui esmakordselt hakatakse kasutama mingit hulka raha, mille kasutamise tulem sõltub välistest määrajatest ning mõjuritest.

Prognoosimise vajalikkus asutuses seisneb eelkõige selles, et teha õigeid juhtimisotsuseid. Riigid peavad otsustama järgmise aasta riigieelarve suuruse üle, planeerida tuleb vabasid vahendeid jne. Samuti kasutavad ettevõtete investorid järgmiste perioodide avaldatud prognoose investeerimisotsuste tegemisel. 64% ettevõtjate jaoks on prognoosimine väga oluline asutuse eesmärkide saavutamisel; 28% jaoks oli prognoosimine oluline, kuid mitte kriitiliselt vajalik. (Dalrymple 1975:69) Prognoosimine on juhtimisotsuste tegemisel eriti olulisel kohal ka asutuse eelarve planeerimise valguses.

Glautier ja Underdown (1994:400) toovad välja neli põhjust, miks peaks ettevõtet prognoose avalikustama:

1. Kuna ettevõtetes tehtavad juhtimisotsused põhinevad tuleviku kasumi prognoosil, on ka investoril vaja seda informatsiooni oma otsuste tegemiseks;
2. Prognooside kaudu saavad investorid ja teised turul olijad teada ettevõtete tulevikunägemustest;
3. Avalikustatud prognoosid tagavad investorite võrdväärse kohtlemise. Kui leidub grupp inimesi, kellele on üldsuse eest hoitud info kättesaadav, tekib konkurentsieelis;
4. Ettevõtte plaanide avalikustamine võimaldab investoritel hinnata juhtkonna pädevust ettevõtte juhtimisel.

Makseagentuuri ja Euroopa Komisjoni vahelise seose järgi võib öelda, et nii nagu investoritel on võimalik hinnata prognooside kaudu juhtkonna pädevust ettevõtte juhtimisel, nii saab ka Euroopa Komisjon ülevaate liikmesriigis väljatöötatavatest ja menetlevatest toetusmeetmetest ja euroopa poolsest rahavajadusest just makseagentuuri poolt esitatud väljamaksete prognooside kaudu.

Otsuste tegemisel tuleb lähtuda ainult tõestest prognoosidest, kuid prognoosi ratsionaalsuse kohta saab hinnangut anda ainult prognoosi tegija. Ratsionaalseks nimetatakse sellist prognoosi, mis on erapooletu ja efektiivne. Efektiivsuse all mõeldakse seda, et prognoosi tegemise hetkel on arvesse võetud kogu informatsioon, mis võib prognoosi mõjutada. (Stekler 2004:223) Efektiivsete prognooside koostamiseks saab arvesse võtta küll olemasolevat informatsiooni, kuid olenevalt igast eripärast võivad prognoose mõjutada ka sellised näitajad, mida ei ole ette teada ja ei ole võimalik ka hinnata.

Kui ettevõtted hõlmavad prognoosimise protsessi rohkem ressursi, palkavad konsultante ja kasutavad arvutiprogramme, prognoosivead vähenevad (Dalrymple 1975:73). Seda väidet ei saa lugeda autori hinnangul makseagentuuride puhul paikapidavaks, kuna makseagentuuri spetsiifikast tulenevalt ei suuda välised konsultandid ega täiendavad arvutiprogrammid tagada prognoosimise vigade olulist vähenemist.

Kuna prognoos on lihtsalt arvamus tuleviku kohta, võib prognoosiks nimetada peaaegu kõike alates järgmise perioodi inflatsioonist, homsest ilmast kuni Dow Jones indeksini aastal 2010. Samas ei saa väita, et kõik prognoosid on praktikas kasutatavad. (Clements et al 2004: 2) Prognoosimise mõiste järgi võib kõike tulevikku suunatud arvamusi nimetada prognoosideks. Kasutatava ja tõese prognoosi omapäraks on kindel prognoosimise meetod ja kontrollitavus. Seega võib öelda, et prognoosi olemuseks on kindlatel kokkulepitud põhimõtetel tuleviku hindamine nii, et seda oleks võimalik kasutada võimalikult laia ulatusega. Prognooside kontrollimisel on oluline silmas pidada prognoosi eeldatavat täpsust ning täpsuse olulisust. Näiteks erinevad järgmised kaks prognoosi üksteisest põhimõtteliselt:

1. prognoosides järgmise aasta väljamakseteks 100 000 krooni ja anda juurde eksimusvahemikuks $\pm 10\%$,
2. prognoosides järgmise aasta väljamakseteks kõige tõenäolisemalt 100 000 krooni.

Esimesel puhul on prognoos õige ka siis, kui tegelikkuses on väljamaksed 100 000 krooni või 110 000 krooni. Teise prognoosi kehtivuse kontrollimine on raskem, sest ei ole võimalik kontrollida, kas reaalselt esinev väljamakse oli „kõige tõenäolisem“.

Firma arendamise üks osa on otsustada, mida on võimalik ja tahetakse tulevikus teha, ning järgmise sammuna seisneb ees kavandatu väljendamine reaalset rahalisel kujul. Finantsprognoosidega visandatakse mineviku trendide ja eelnevalt seatud sihtmuutuste võimaliku rakendamise käik, prognooside hindamine ja vajalike korrektiivide tegemine teeb prognoosist konkreetse tegevusplaani. Raha on kriitiline ressurss, finantsplaanid ja eelarved peavad näitama, milleks ja millal on teda piisavalt ja kunas tuleb äriidee ellurakendamiseks leida välisallikaid. Tuleviku kohta käivate prognooside jaoks kasutatakse finantsaruandlusest tuntud dokumendivormide kuju: bilanssi, kasumiaruannet, rahavoogude plaani – aga mitte ainult. (Rünkla 1997: 106) J. Rünkla poolt väljatoodud dokumendivormide kasutamine on võimalik küll äriühingute puhul, kuid eelarveliste asutuste puhul, kes ei tegele kasumi teenimisega, ei piisa ainuüksi sellistest aruannetest ning asutus peab leidma võimalused endale vajaminevad vormid ise välja töötada.

Mistahes rahaliste vahendite juhtimise süsteemi tuumaks on rahaprognosis. Rahaprognosis on kasutu, kui sellele korrektsete prognooside tegemisel loota ei saa. Prognoosi täpsustamiseks on palju viise, mis kõik hõlmavad minevikus tehtud prognooside jätkuvat võrdlemist tegelike tulemustega ja süsteemi korrigeerimist parema informatsiooni saamiseks tuleviku prognooside tarvis. Võrdlemine on tähtis, kuna see näitab juhtkonnale, kas tegelikud tulemused oluliselt erinevad ootustest. Rahaprognosisi täpsus nõuab suurt tähelepanu protsessidele, millest algandmed lähtuvad. (Bragg 2005: 209-211) Seetõttu on töö autor seadnud töö eesmärgiks vaadelda prognoosimise hetkeseisu ning selle raames tegelike kulutuste võrdlust prognoositud maksetega samuti Euroopa Komisjonile tagasimakstavate summade olulisust ning selgitada ka täpsete prognooside vajalikkust ja mõju eelarvele.

Kõige asjakohasema prognoosimismeetodi valik sõltub järgmisest:

- mida me üritame prognoosida;

- tehnoloogiliste ja turumuutuste kiirus;
- info kättesaadavus ja täpsus;
- ettevõtte planeerimisperspektiiv;
- prognoosimiseks kasutada olevad ressursid.

Praktikas tekib ennustuse maksumuse ja paikapidavuse vahel kompromissi vajadus. Tavalisemad prognoosimismeetodid nagu trendi ekstrapoleerimine ja aegread, on uute toodete puhul minevikuandmete puudumise tõttu piiratud kasuga. (Tidd et al 2005: 278) Samas on uute toodete puhul just kõige olulisem prognooside koostamine tuleviku otsuste langetamiseks ning analüüside koostamiseks ja kõige sagedamini nende puhul puuduvad minevikuandmed.

Hinnates prognoosi õigsust, tuleb tähelepanu pöörata kahele aspektile. Esiteks tuleb hinnata, kas prognoosimise meetod annab tõese tulemuse. 1961.a. Muth'i poolt väljapakutud ratsionaalse hinnangu kontseptsiooni järgi tuleks prognoosimisel lähtuda samadest teguritest ja seostest, mis mõjutavad esialgseid andmeid. Teiseks tuleb kontrollida prognoosi enda täpsust ja võimalike vigade korral muuta või lisada tegureid, millest prognoositav tulemus koosneb. (Stekler 2004:222)

SEB makroanalüütik Ruta Eier leiab, et prognooside tegemine pole täppisteadus, vaid sarnaneb pigem kunstile, kuna ära tuleb kasutada nii olemasolevaid numbreid, aruandeid kui ka sisetunnet. Ruta Eieri sõnul on makromajanduses on kõik omavahel väga tihedalt seotud – väike muudatus ühes majandusnäitajas võib tekitada loendamatu hulgal ahelreaktsioone. See on ka põhjus, miks ei saa väga täpselt prognoose välja arvutada, sest muutujaid on palju ning paratamatult kasutatakse arvutamisel vaid loetud muutujaid ja seoseid. Rääkimata sellest, et minevikusündmused ei pruugi korduda tulevikus ning kuna paljud protsessid põhinevad inimpsühholoogial, on nende käik tihti ettearvamatu ning seega tuleb alati iga teema juures vaadata asju komplekselt. (SEB Kliendileht september 2008)

1.2. Prognoosimise meetodid ning mudelid

Prognoosimine kõige üldisemas tähenduses on mineviku ekstrapoleerimine tulevikku. Sellises tähenduses tõuseb esiplaanile prognoosimise informatsiooniline aspekt. Oluline on määrata usaldusväärse prognoosi saamiseks vajalik lähteinfo hulk, selle sisu ja struktuur.

Prognoosimisel kasutatav lähteinformatsioon tuleneb prognoosi eesmärgist ja ülesannetest. Lähteinfo kogum prognoositava majandusnähtuse või –protsessi kohta sisaldab tavaliselt andmeid minevikus avaldunud arengusuundadele, arengu mõjurite ja nendevaheliste seoste kohta, hinnanguid andmete usaldusväärsusele, nõudeid prognooside esituskujule, täpsusele, prognoosiperioodi pikkusele jne.

Prognoosi kvaliteet on suures osas määratud lähteinfo kvaliteedi ja kvantiteediga. Mida pikem on prognoosiperiood, seda väiksemaks jääb lähteinfo hulk, mida prognoosimiseks saab kasutada. Lähteinfo hulk läheneb lõpuks tasemele, kus enam mingeid otsustusi prognoosiperioodi kohta teha ei saa. (Paas 1995: 28-30) Liiga pikaks perioodiks ei ole enam võimalik prognoose koostada, kuna prognoosimiseks kasutatavat lähteinfot ei ole.

Enamus ökonomeetrilisi prognoosimise mudeleid põhinevad ekstrapoleerimisel, näiteks vea-tuvastamise mudelid ja regressiivse hinnangu mudelid. Üheks erandiks on algselt 1961.a. Muth'i poolt väljapakutud ratsionaalse hinnangu kontseptsioon. Selle kontseptsiooni kohaselt tuleks prognoositavad tulemused leida samade reeglite järgi nagu need reaalselt tekivad. (Fildes 1983:249) See tähendab, et prognoosides väljamakseid, tagasimakseid või muid kohustusi tuleks kindlasti arvesse võtta nende toimingute protsess ja nende protsesside kogupikkus.

Prognoose saab teha mitmel erineval moel, näiteks statistilised analüüsid, lihtsad arvutuskäigud, ekstrapoleerimine, indikaatorite analüüs, konjunktuuri analüüs, hinnanguline prognoosimine, mündi viskamine, arvamine jne. Majanduses kasutatakse peamiselt järgmisi prognoosimise meetodeid (Clements et al 2004:3):

1. mitteametlikud mudelid, arvamusel, rusikareeglid;
2. ekspertarvamused;

3. ekstrapoleerimine;
4. peamiste indikaatorite analüüs;
5. vaatlused, uuringud;
6. aegridade mudelid;
7. ökonomeetrilised süsteemid.

Esimese punkti alla käivad meetodid põhinevad juhusel ja neid ei saa kasutada oluliste prognooside leidmiseks. Eksperthinnanguid saab kasutada asutuse prognoosimise protsessis ühe osana, kuid eraldiseisvalt puudub neil järjepidevus. Ekstrapoleerimise üheks eelduseks on trendide muutumatus ajas – kui tulevikus peaksid tegurite mõjud muutuma, siis on tulem ebatäpne. Peamiste indikaatorite analüüsi puhul tuleb samuti kindel olla valitud indikaatorite tugevast ja järjepidevast mõjust prognoositavale. Vaatlused ja uuringud põhinevad juba möödunud situatsioonidele leides seaduspärasusi, mida võiks tulevikus arvestada. Aegridade mudelid kirjeldavad samuti olemasolevate andmete põhjal seoseid erinevate tegurite ja prognoositava vahel ning lisatakse prognoosile vea esinemise vahemik. Peamiseks prognoosimise meetodiks majanduses on ökonomeetrilised süsteemid, mis arvestavad nii ajaloolisi trende, kui väljatöötatud teoreetilisi mudeleid. (Clements et al 2004: 3-4)

Lisaks eelpooltoodud loetelule kasutatakse prognoosimisel ka hinnangulist prognoosimist. See on kõige levinum prognoosimise meetod, mida paljud organisatsioonid kasutavad. Selle meetodi kasutajad usuvad, et hinnangutel põhinevad prognoosid on odavad ja väga paindlikud vastupidiselt kvantitatiivsetele ja ekstrapoleerivatele mudelitele, mis on küll keerulisemad ja kallimad, kuid ei ole väga palju täpsemad. Samas selle ala uurijad nõustuvad ainult väitega, et hinnanguline prognoosimine on paindlik. Samuti arvavad teadlased, et hinnangutel põhinev prognoosimine ei ole odav meetod võrreldes teistega. (Fildes 1983: 249)

Hinnangulise prognoosimise puhul ei ole võimalik leida ühtset viisi sama probleemi või seoste kirjeldamiseks – iga prognoos on erinev. Enamasti kasutatakse viimaste perioodide andmeid ja analüüsitakse neid. Peale andmete analüüsimist ja võimalike tegurite leidmist küsitakse, miks peaks prognoositav tulemus olema erinev varasemast trendist või mis peaks tegurites muutuma (või mis on tegurites muutunud ja kuidas see

mõjutab prognoosi). (Elliott, 1979:415) Hinnangulise prognoosimise aluseks on tegurite omavaheliste seoste hindamine ja selle alusel järelduste tegemine tulevikku.

Palju on uuritud erinevate prognoosimise meetodite ja mudelite kasutamise eeliseid, kuid ühte prognoosimeetodit ei saa teisele eelistada arvestamata andmete eripära ja muid tegureid. Prognoosimudelid arvestavad kõikvõimalike muutujatega, et leitud tulemuse viga oleks võimalikult väike. Ökonomeetrilised mudelid väljendavad muutujate seost põhinedes teoreetilistele seostele nende muutujate vahel ja neid muutujaid saab statistiliselt mõõta. (Elliott 1979:415) Ökonomeetriliste mudelite kasutamine eeldab ühelt poolt muutujatevaheliste seoste tundmist ja teiselt poolt nende muutujate kohta käivate andmete olemasolu piisavalt pika perioodi kohta, et mudeli põhjal testitav valem ja tehtav prognoos oleksid võimalikult täpsed. Ettevõtete rahavajaduste, toetuste väljamaksete vms. prognooside tegemiseks on ökonomeetrilisi mudeleid väga raske kasutada, kuna puudub põhjalik teoreetiline taust neid mõjutavatest teguritest ja nendevahelistest seostest. Tausta ja mõjutavate tegurite põhjalikul teadmisel on võimalik hakata otsima sobivamat mudelit prognoosimise teostamiseks.

1.3. Eelarvestamise seos prognoosimisega

Eelarve koostatakse asutustes alati tuleviku perioodideks ning eelarvevajaduste kaardistamisel on vaja tegeleda nii prognoosimise kui ka tuleviku tarbeks otsuste vastuvõtmisega.

Eelarve järgmis(t)eks aasta(te)ks sisaldab juhtkonna eesmärki ja selle eesmärgini jõudmisel vahendite kasutamise plaani finantsvõtmes (Glautier 1994:504). Juhtkond seab oma eesmärgid tulevikku ja seda tehakse nende andmete põhjal, mis hetkel kättesaadavad on (sealhulgas prognoosid tulevaste perioodide kohta). Seega on äärmiselt oluline omada võimalikult täpseid prognoose tuleviku kohta, et seada eesmärk, milleni on võimalik jõuda. Ebatäpsete prognooside alusel tehtud juhtimisalased otsused ja eelarve võivad viia raskete tagajärgedeni.

Eelarve planeerimise esimeseks sammuks on leida võtmefaktorid või piirangud, mis seavad ette kogu eelarve mahu (Glautier 1994:505).

„Planeerimise funktsiooni võib kokku võtta viie küsimusega: kuhu me tahame jõuda, kuidas me sinna jõuame, millal me päralt jõuame, kui kaugel oleme praegu ja mis suunas peaksime minema.“ (Raudsepp 1999:153) Kui asutus on oma eesmärkides jõudnud selgusele, on ka planeerimine tulevasteks perioodideks lihtsam. Selle tulemusena on ka võimalik asutuse eelarve kujundada selliselt, et see võimaluste piires toetaks eesmärkideni jõudmist.

Planeerimist ettevõttes juhib juhtkond ning oma vastutusallas üksuse juhid, seega tuleb planeerimisprotsessi haarata kogu organisatsioon. Eelarvestamine läbib rea etappe:

- Eelarvete koostajate teavitamine eelarve põhisuundadest ja edukust takistavatest teguritest;
- Müügiplaani koostamine;
- Osaeelarvete koostamine (alt üles);
- Läbirääkimisvestlused eelarvete üle juhtidega;
- Eelarvete läbivaatamine saavutamaks nende vastavust üksteisega;
- Koondeelarve vastuvõtmine;
- Tegelik tulemuste võrdlemine eelarvestatuga;
- Hinnangu andmine programmi täitmisele, võttes arvesse õnnestumise ja ebaedu põhjusi. (Vaskmaa 2004:15)

Kuna asutuse eelarve üheks aluseks on prognoosid, tuleb perioodiliselt kontrollida teostatud prognooside õigsust. Kui reaalne situatsioon on prognoositud situatsioonist erinev, siis tuleks muuta ka prognoosi alusel tehtud eelarvet või asutuse eesmärke. Kui asutusel on välja töötatud efektiivse prognoosimise meetod, siis enam ei tule kontrollida eelarve vastavust reaalsete kuludega vaid võrdlema peaks varasemaid prognoose uuematega ja vastused tuleb leida järgmistele küsimustele:

1. Miks prognoosid on muutunud?
2. Kuidas mõjutavad muutunud prognoosid eelarvet?

3. Milliseid samme tuleks ette näha parandamiseks käesolevat situatsiooni? (Glautier 1994:521)

Eelarvestamine on dünaamiline protsess, mis seob omavahel eesmärgid, plaanid ja otsustamise. Eelarvete ettevalmistamine eeldab ühist koostööd, kusjuures eelarvestamise protsess võtab aega umbes neli kuud ja sellega alustatakse kuni pool aastat enne eelarveperioodi algust. (Raudsepp 1999: 154) Erinevalt äriühingutest alustavad riigieelarvelised asutused eelarvestamise protsessiga vähemalt kuus kuud varem, kuna nende eelarved koonduvad kokku üheks suureks riigieelarveks ning võimalikult varakult peavad ministriumid saama oma allustuste käest andmed.

Kui vaadelda eelarvestamist ja prognoosimist eraldiseisvate protsessidena, võib öelda, et neid ei saa võtta alati üheselt ning nad on paljuski erinevad. Prognoose iseloomustavad võrreldes eelarvega järgmised tunnused:

- 1) Prognoos võib, aga ei pruugi olla väljendatud rahalistes ühikutes,
- 2) Prognoos võib olla ükskõik millise perioodi kohta,
- 3) Prognoosija ei vastuta üldjuhul prognoositud tulemuste saavutamise, vaid prognoosi õigsuse eest (va kohandaval eelarvestamisel, kus prognoosi tähtsus on võrreldav eelarve tähtsusega),
- 4) Tavaliselt ei ole vaja prognoosidele kõrgema ülemuse heakskiitu,
- 5) Prognoose uuendatakse kohe, kui algandmed on või –info on muutunud,
- 6) Ametlikult ja perioodiliselt prognoosi hälbeid (va rahakäibe prognoos, kohanduv eelarvestamine) eraldi ei analüüsita. (Karu 2007: 24) Viimase tunnuse puhul sõltub siiski väga palju sellest, mida prognoositakse ja millise perioodi kohta prognoos koostatakse.

Eelarve perioodi pikkuse määramine ei ole rangelt reglementeeritud. Üldiselt peaks see olema piisavalt pikk, et näidata juhtimispoliitika tulemusi, ent samas ka nii lühike kui vaja, et hinnanguid saaks langetada rahuldava täpsusega. (Peterson 2001:23)

Eelarvestamisel tuleb eristada kahte protsessi – planeerimist ja kontrollimist. Eelarve planeerimisel on väga oluline koordineerida samasugused tegevused ja sarnased osakonnad, kuna see tagab eesmärgile ühtse lähenemise. (Glautier 1994:504)

Sander Karu arvates mõtestatakse eelarvete abil lahti ja täpsustatakse strateegiaid ja nende elluviimiseks vajalikke ressursse ja tegevusi. Täpsustatakse pikaajaliste strateegiliste eesmärkide mõju ja tagajärgi organisatsiooni jaoks. (Karu 2007: 25) Eelarve planeerimise käigus selgub eesmärkides sätestatud ülesannete täitmiseks vajaliku ressursi maht ja suurus. Samuti on eelarve planeerimise käigus võimalik üle vaadata strateegiliste eesmärkide muutmise vajadus.

Labbe pakub välja eelarvestamisel uue lähenemise – iga perioodi alustada nullist, iga perioodi jaoks tuleb planeeritavad kulud tõestada (Labbe 2008:39). See eeldab iga kulu- ja tuluartikli põhjalikku analüüsi ja nende omavaheliste seoste tundmist.

Ainult eelarve planeerimisest ei piisa, et asutuse eesmärgid saavutada – kindlasti tuleb asutusel teostada perioodilist kontrolli eelarve ja reaalsete kulutuste vahel. See aitab üles leida kõrvalekaldeid ja jõuda jälile põhjustele, selle informatsiooni alusel on jällegi võimalik muuta asutuse tegevusi eesmärgipärasemaks. Läbi kontrolli on tuvastatav ka asutuse eesmärgile lähemale liikumise kiirus. (Glautier 1994:521) Riigieelarvelised asutused teostavad regulaarselt eelarve kassalise täitmise kontrolli.

PRIAs annab iga osakond sisendi eelarve koostamise protsessi, prognoosides oma osakonna järgmise aasta eelarvevajadust kululiikide lõikes. Enamike kululiikide puhul on prognooside aluseks täpsed arvutused. Kuigi kõrvalt vaadates võib tunduda, et eelarve koostab ainult üks kindel üksus (eelarve ja analüüsiosakond), baseerub eelarve koostamise protsess siiski ühelt poolt osakondade poolt antud sisenditel ning teiselt poolt PRIA-le eraldatud eelarve piirsummade ning seatud eesmärkide ühildamisel. Välja on töötatud nii eelarve koostamise kui ka eelarve täitmise jälgimise tegevusjuhised.

2. MAKSEAGENTUUR

Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet (PRIA) moodustati põllumajandusministri määrusega 2000-1 aastal. PRIA on Eesti, kui Euroopa Liidu liikme makseagentuur. Amet asub Tartus ja omab maakondlikke teenindusbüroosid paljudes Eesti maakondades. PRIA on Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas olev valitsusasutus, mille põhiülesanneteks on riiklike ning Euroopa Liidu põllumajanduse ning maaelu arengu toetuste andmise korraldamine ja põllumajandusega seotud riiklike registrite ja andmekogude pidamine, andmete töötlemine ning analüüsimine. (Info PRIAst 10.03.2009) Ametit juhib peadirektor, kellele alluvad otse kolm asetäitjat (neist üks on finantsdirektor), nõunikud, siseauditi osakond, järelkontrolli osakond, personaliosakond, regioonide osakond ning teabeosakond. Teised osakonnad alluvad peadirektori asetäitjatele. Osakondi juhatavad osakonnajuhatajad, kellele omakorda alluvad büroode juhatajad. (PRIA struktuur 10.03.2009) Põllumajandusministri 16. jaanuari 2009. a määruse nr 7 alusel, mis sätestab PRIA struktuuris olevad ametikohtade arvu, on käesoleval aastal PRIA struktuuris 404 töökohta, millest 108 on maakondlikes büroodes.

Makseagentuur peab oma toimimiseks saama liikmesriigi akrediteeringu. Akrediteerimise käigus kinnitab liikmesriik Komisjonile, et akrediteeritav makseagentuur vastab Euroopa Komisjoni määruses 1290/2005 artikkel 6 lõikes 1 sätestatud nõuetele. Kui makseagentuur ei täida akrediteerimistingimusi võib liikmesriik akrediteeringu tühistada, kui makseagentuur ei tee vajalikke kohandusi vastavalt kindlaksmääratud tähtajale. (Euroopa Komisjoni määrus (EÜ) nr 1290/2005, ühise põllumajanduspoliitika rahastamise kohta) PRIA on Põllumajandusministeeriumi poolt akrediteeritud makseagentuur.

Makseagentuur on asutus, mille roll on garanteerida:

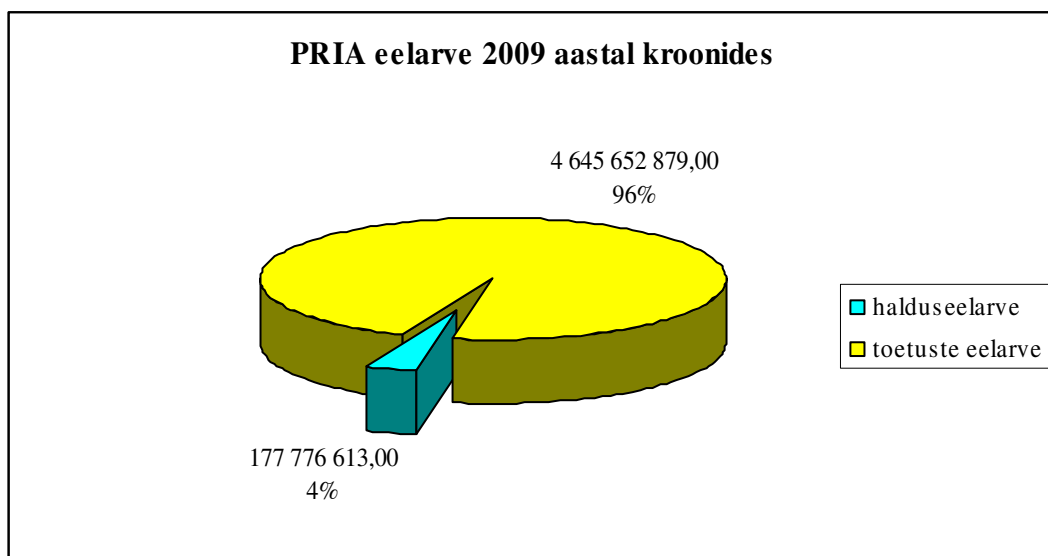
- Euroopa Liidu nõuete omaksvõtt ja, et eeskirjadele vastavus kontrollitakse enne makse määramist;

- maksed on õigesti ja täielikult kajastatud raamatupidamises;
- nõutud dokumendid on ELi õigusaktidega sätestatud tähtaegadel ja viisil esitatud. (Fact sheet; Managing Agricultural Budget Wisely; 2007)

2.1 Makseagentuuri eelarve

PRIA eelarve ja planeerimisbüroolt saadud riigikassa väljavõttelt selgub, et 1. Mai seisuga on PRIA eelarve 2009. aastal kokku 4 823 409 492 krooni. PRIA eelarve saab jagada kaheks osaks: toetuste eelarve ning halduseelarve. Toetuste eelarve hõlmab endas kõikide PRIA poolt väljamakstavate toetuste antud aasta eelarvevahendeid ning see koosneb mitmetest erinevatest finantseerimisallikatest tulenevatest summadest, milledest mõned on ette antud Euroopa Komisjoni määrustega. Reaalne raha Euroopa rahast makstavate toetuste väljamaksetest saadakse sildfinantseerimise kaudu. Halduseelarve hõlmab endas asutuse funktsioneerimiseks vajaminevaid finantsvahendeid.

PRIA 2009 aasta kogueelarvest moodustab halduseelarve 177 776 613 krooni ning toetuste eelarve 4 645 652 879 krooni, millest euroopa finantseeritav osa omakorda moodustab 3 465 696 180 krooni ning kaasfinantseeritav ja riigieelarveline osa 1 179 936 699 krooni. (Joonis 1)

Joonis 1. PRIA eelarve 2009 kalendriaastal. Allikas: Riigikassa väljavõte.

Toetuste eelarve moodustab PRIA kogueelarvest 96 %, mis näitab, kui väikeste vahenditega peab PRIA haldama toetuste menetlemist, maksmist ning registreeritud haldamist ehk suutma täita põhikirjas püstitatud eesmärgid.

Prognoosimine on seotud asutuse eelarvega mitmest küljest. Üheks küljeks on väljamaksete prognoosimine ning teiselt küljelt on Euroopa Komisjonile tagasimakstavate summad. Väljamaksete prognoosimist on töö autor pikemalt ja põhjalikumalt käsitlenud peatükis 3 ning tagasimaksete prognoosimine on kajastatud käesoleva töö peatükis 4.

2.2 Fondid ja nende prognoosimine

PRIA-s menetletakse toetusi, mida rahastatakse Euroopa Liidu erinevatest fondidest. Põllumajanduse ja maaelu arenguga on hetkel seonduvad EAGF ning EAFRD fondid ning kalanduse arenguga EKF fond. Vastavalt Põllumajandusministeeriumi poolt koostatud maaelu arengukava 2007-2013 programmdokumendile ning Euroopa Kalanduse arengustrateegia 2007-2013 programmdokumendile jagunevad toetused fondide sees rahastamise aspektist lähtuvalt:

- ainult euroopa rahast finantseeritavateks toetusteks;
- kaasfinantseeritavateks toetusteks;
  - üheks rahastamise osaks on Euroopa Liidu osalus, mis olenevalt toetuse liigist on EAFRD fondis 75% või 80%;
  - teine rahastamise allikas on Eesti riigi poolt kaasfinantseeritav osa vastavalt 25 või 20%;
- Eesti rahast finantseeritavateks toetusteks;
- Lisa omafinantseeringuga toetused.

EAFRD fondi 1, 3 ja 5 telje meetmete puhul on Euroopa poolne rahastamise osakaal 75% ning 2, 4 telje meetmete puhul 80% (Eesti Maaelu arengukava 2007-2013). EAGF fondist finantseeritavate toetuste puhul on koolipiima toetus ning mesinduse programmitoetus 50% kaasfinantseerimise määraga ning koolipiima toetust

finantseeritakse lisaks ka Eesti riigi finantseeringuga. EAFRD fondist makstavad toetused jaotatakse 5 telje vahel. (Lisa 1)

EAGF fondist makstakse nomenklatuuri järgi eksporditoetusi, kasutustoetusi ning otsetoetusi (ühtne pindalatoetus, energiakultuuritoetus), samuti koolipiimatoetusi ning promotsioonimeetmeid.

Komisjoni määruse (EÜ) nr 883/2006, 21. juuni 2006, kohaselt on eelarvehalduse ja finantsjuhtimise seisukohast Euroopa Komisjonile vajalik kalendriaasta jooksul EAFRD raames makstavate summade ning järgmise kalendriaasta rahastamistaotluste prognoosimine, samuti ka kulude kirjendamiseks Euroopa Ühenduse eelarvesse EAGF raames makstavate summade prognoosimine iga kuu viimase aruandega. Liikmesriikide makseagentuuride prognooside alusel planeerib Euroopa Komisjon oma eelarvesse vajalikke vahendeid, et katta makseagentuuride kuludeklaratsioonide ja maksetaotluste alusel tehtud abikõlblikud kulutused. Makseagentuuri halduseelarvet väljamaksete prognoosid otseselt ei mõjuta.

EAGF fondi toetuste prognoosid koostatakse igakuiselt ning lisatakse ka järgneva kahe kuu prognoos. Nimetatud prognoosid esitatakse Euroopa Komisjonile aruandega Tabel 104, mis kajastab eelneva kuu kulutusi Euroopa Komisjoni poolt määratud toetuste eelarvekoodide lõikes, kumulatiivselt kulutusi finantsaasta algusest ning prognoose järgnevaks kolmeks kuuks. EAFRD fondi toetuste prognoosid esitatakse Euroopa Komisjonile 2 korda aastas 31. jaanuariks ning 31. juuliks eraldiseisva prognooside aruandega fondi lõikes.

Prognoositud summade veapiiriks on Euroopa Komisjoni poolt määratud EAGF fondi toetuste puhul 2,5 miljonit eurot. Veapiiri ületamisel tegelike väljamaksetega tuleb Euroopa Komisjonile järgneva kulutuste aruande raames esitada täiendavad selgitused veapiiri ületamise kohta. EAFRD fondile veapiiri Euroopa Komisjoni poolt ette määratud ei ole, kuid eelarve täitmise seisukohalt võib liiga suurte prognooside ja tegelike kulutuste erinevusel Euroopa Komisjon maksetaotluste täitmist edasi lükata.

Komisjon teostab väljamaksete ja prognooside võrdlusi, et veenduda liikmesriikide esitatud prognooside täpsuses. Esimest korda avaldas Komisjon tehtud võrdluse 2008 finantsaasta II kvartali kohta. Sellest selgus, et kõikide liikmesriikide makseagentuuride kokkuvõttes oli väljamaksete ja prognooside ühtivus ainult 67 % (Lisa 2). Komisjon on seetõttu arvamusel, et ei saa enam liikmesriikide prognoose uskuda ning eelarve koostamise protsessil neid enam ei usaldata. Kui Komisjon koostab eelarve lähtumata reaalsest vajadusest, võib tekkida oht, et eelarve maht on tegelikest vajadustest väiksem. (European Commission, Information Note on Rural Development Programmes) Selle tagajärjel võib Komisjon edasi lükata liikmesriikide maksetaotluste rahuldamist, palub Komisjon oma märgukirjas makseagentuuridel põhjalikult suhtuda prognooside koostamisse.

3. MAKSEAGENTUURIS TEOSTATAVAD PROGNOOSIMISED

3.1 Väljamaksete prognoosimine

3.1.1. Prognoosimise hetkeseis

Prognoosimise hetkeseisu kindlaksmääramiseks vaatas töö autor esmalt läbi prognooside kohta käiva protseduuri, mille kaudu on teada, kuna tuleb väljamaksete prognoosid koostada ja kuidas esitada Euroopa Komisjonile ehk prognoosimise tehnilise teostus, kuid protseduur ei kajasta prognoosimise protsessi sisulist poolt ehk mida võtta aluseks prognooside koostamise protsessis ja kuidas prognoosida. Prognooside koostamise protseduuri juurde on PRIA-s välja töötatud vastav algtabel, kuna EAFRD toetuste maksete prognoosid esitatakse Euroopa Komisjonile ühenduse poolt finantseeritava osa kogusummas, kuid andmed koondatakse tabelisse meetmete lõikes. Teooria kohaselt on näha, et vastavate vormide puudumisel on asutus enda jaoks välja töötanud vajalikud vormid prognoosiandmete kogumiseks ja koondamiseks. Prognoosimise hetkeseisu kaardistamiseks koostas töö autor prognoosimises osalevate võtmeisikute jaoks küsitluse (Lisa 3), mille kaudu kindlaks määrata prognoosimise võimalused ja võimalikud kitsaskohad. Küsitlus esitati e-kirja teel toetuse menetlemise ning prognoosimisega otseselt seotud 5-le teenistujale 2009.a. jaanuaris, vahetult enne EAFRD fondi prognooside esitamise kohustust Euroopa Komisjonile.

Küsitluse tulemustest selgus, et prognooside koostamisel kasutatakse võimalusel eelnevate aastate andmeid, kuid selliste meetmete prognoosimisel, mis ei ole veel käivitunud ei ole prognoosi koostamisel kasutamiseks kõlblikke algandmeid olemas, mistõttu on prognoosimine ebatäpne. Samuti selgus, et EAGF fondist finantseeritavate eksporditoetuste prognoosimine pikemas perspektiivis ei ole otstarbekas, kuna väga palju sõltub turu olukorrast ning Euroopa Liidu otsustest, mida ei ole ette teada ning mis võidakse teha ka hetkeolukorrast tingituna. Otsetoetuste väljamaksete prognoosimine on erinevate toetuste lõikes kõige kergemini prognoositav. Näiteks EAGF fondist

finantseeritavate otsetoetuste puhul kasutatakse ühtse pindalatoetuse summade prognoosimisel etteantud eelarve jagamist taotletud ühikutega. Reserv etteantud eelarvest jäetakse ka vaiete rahuldamiseks.

Prognoosimise tulemit mõjutab suurel määral algandmete kvaliteet. Kui algandmed on täpsed suudetakse ka prognoose koostada täpsemalt. Kui avanemata meetmetel algandmed puuduvad tekib olukord, kus prognoosid koostatakse eelarve jaotuse põhimõttel ning saadud summa võib tekitada asutuse eelarvesse plaanitavate summade hulka üleliigset lisamahtu. Samuti ei teata avanemata meetmete prognoosimisel taotluste kvaliteeti ning meetme populaarsust ja meetme toetuse kasutamise kiirust. Viimast just investeeringutoetuste puhul, kui toetuse maksmise aluseks olevate kuludokumentide esitamise aeg ulatub kuni 2 aastani. Kogemuse põhjal võib oodata ka kiiremat kuludokumentide laekumist (paar kuud), millele omakorda järgneb kohene toetuse väljamaksmine. Seega kehtib teoorias esitatud väide, et prognoosi kvaliteet on suures osas määratud lähteinfo kvaliteedi ja kvantiteediga.

Järgnevalt toob töö autor välja küsitluse põhjal selgunud hetkeseisu EAFRD fondi toetuste väljamaksete prognoosimisel kasutatud andmete ning tekkinud raskuste kohta (Tabel 1) ning prognoosimise protsessi mõjutavad tegurid telgede lõikes.

Tabel 1. EAFRD toetuste prognoosimise hetkeseis PRIAs küsitluse tulemusena

EAFRD Telg	Kasutatakse kindlaid algandmeid	Kasutatakse kindlat meetodit	Andmeid küsitakse muudest üksustest	Prognoosimisel tekkinud peamised raskused
I telg	Osaliselt	osaliselt	Jah	Meetme avanemise hetk ei ole teada, kui meede ei ole veel käivitunud. Samuti puuduvad algandmed uute meetmete puhul.
II telg	Jah	Jah	Jah	Uute meetmete puhul algandmete puudulikkus.
III telg	Osaliselt	osaliselt	Jah	Meetme avanemise hetk ei ole teada, kui meede ei ole veel käivitunud. Samuti puuduvad algandmed uute meetmete puhul.
IV telg	Osaliselt	osaliselt	Jah	Meetme avanemise hetk ei ole teada, kui meede ei ole veel käivitunud. Samuti puuduvad algandmed uute meetmete puhul.
V telg	Osaliselt	osaliselt	Jah	Ei

I, III, IV ja V telje meetmete prognoosimisel on kasutatud algandmeid osaliselt, kui on olnud teada vastuvõetud ja veel väljamaksmata taotluste arv. Antud algandmed moodustasid ligikaudu 2/3 jooksva aasta andmetest. 1/3 kogusumma prognoosist moodustas uue taotlusvooru osa ning selles osas kindlad algandmed puudusid. Esimest korda käimasolevate või tulevate meetmete korral kasutati laekuvate taotluste prognoosi. Prognoosimisel kasutati valemit, kus kõigepealt leiti proportsionaalne jaotus ja seejärel suurendati või vähendati mõningate kuude prognoose vastavalt eelnevate aastate kogemusel baseeruvale maksete aktiivsusele. Prognoosimisel kasutati maksete büroost saadud väljamaksete kogusummat eelneva perioodi kohta ning varasematel perioodidel on küsitud ka põllumajandusministeeriumi poolset siseriiklikku prognoosi. Kõige rohkem probleeme prognoosimisel tekitavad meetmed, mis käivituvad prognoositava perioodi jooksul esimest korda ning ei ole võimalik kasutada ajalugu – pole teada täpne taotluste arv ning summa.

Et vaadelda täpsemalt II telje toetuste prognoosimise hetkeseisu, on eraldi detailselt välja toodud pindalapõhiste toetuste prognoosimise hetkeseis ning loomatoetuste prognoosimise hetkeseis.

Pindalapõhiste toetuste prognoosimisel kasutatakse päringute teel saadud taotletud pindade arvu (andmeid küsivad prognoosijad statistika ja analüüsibüroolt) või kui toetuse määramise arvutamine on juba menetlussüsteemis käivitatud on võimalik menetlussüsteemist päringuga kätte saada esialgsed võimalikud toetussummad. Kui prognoosimiseks kasutatakse taotletud pindade arvu, korrutatakse see läbi ühikumääraga, mille kaudu leitakse võimalik makstav summa. Avamata meetmete puhul on kasutatud ka valemit, kus programmperioodiks etteantud summa on jagatud kasutamisaastatega ning saadud keskmine makstav summa. Suuremat probleemi tekitavad prognoosimisel meetmed, kus ei ole veel toimunud taotluste vastuvõttu kuna puuduvad andmed minevikust mida oleks võimalik kasutada ning ka olemasolevaid prognoosimiseks kasutatavaid võimalikke andmeid ei ole. Samuti peab arvestama vaiete esitamise võimalusega ning seetõttu ei vähendata prognoositud summat, kuigi on teada, et väljamakstav summa võib olla vähendamiste tõttu väiksem.

Loomatoetuste maksete prognooside koostamisel kasutatakse eelmiste aastate taotlejate arvu ning ülesjäänud kohustusi (taotleja võtab 5.aastase kohustuse esmase taotlemise hetkel). Prognoosimisel kasutatakse valemit, kus korrutatakse prognoositava toetuse taotletav pind/loomade arv toetusmääraga.

Küsitluse tulemusena selgus, et kõikide vaatluse all olevate toetuste väljamaksete prognoosimisel kasutatakse üldjuhul mingit meetodikat. Peamiselt kindlate algandmete omavahelist korrutist või ajaloost saadud andmete analüüsi. Kõige rohkem tekitavad prognoosimisel raskusi avanemata meetmete maksete prognoosimine, kuna puuduvad algandmed ning samuti ei olda kindlad meetme avanemise hetkes.

Eelneva alapeatüki tulemusena võib öelda, et tõestust on leidnud töö sissejuhatuses püstitatud hüpotees: Väljamaksete prognoosimisel on võimalik kasutada teaduslikke prognoosimudeleid ning neid PRIAs ka kasutatakse.

3.1.2. PRIAs prognoositud toetuste väljamaksete ning realselt teostatud väljamaksete võrdlus

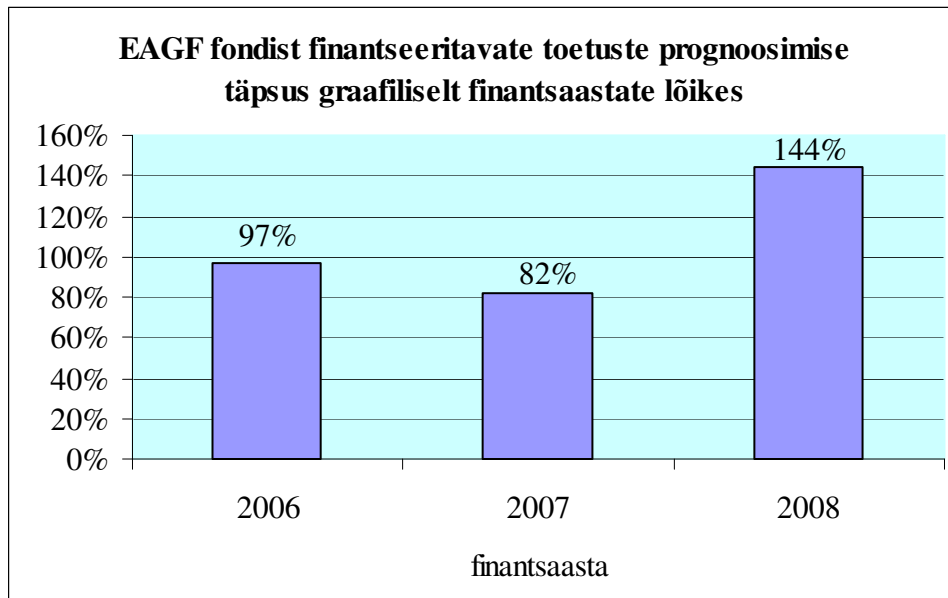
Väljamakseid teostatakse asutustes väga erinevatel eesmärkidel. „Kasumile mittedsuunatud organisatsioonis on väljamaksed suunatud enamasti põhikirjaliste funktsioonide täitmisele.“ (Karu 2000:183) PRIA, kui valitsusasutus kannab endas põhikirja alusel täidetavaid funktsioone ning põhimääruse § 7 lg 3 alusel korraldab PRIA oma pädevuse piires toetuste väljamaksmist. Varasemalt ei ole PRIAs teostatud toetuste väljamaksete ja reaalselt kulutuste vahelist võrdlust, et kajastada koostatud prognooside täpsust.

Lõputöö raames toob töö autor välja EAGF fondi viimase 3 aasta toetuse väljamaksete ning väljamaksetele eelnenud prognooside võrdluse, samuti EAFRD 2008 finantsaasta kohta koostatud prognooside ning tegelike väljamaksete võrdluse märkides ära koostatud prognoosi täitmise täpsuse protsendi. Valimi koostamisel lähtus töö autor fondidest finantseeritavate toetuste mitmekesisusest, samuti ka võimalusest uurida EAGF fondi puhul viimase 3 aasta ning EAFRD fondi puhul esimese aasta andmete võrdlusi.

Võrdluse tulemusest EAGF fondi toetuste puhul (Lisad 4, 5, 6) on näha, et mõningate toetuste puhul ulatub prognoosimise täpsuse protsent suurel määral üle tegelike kulude, kuid on ka toetusi, mille puhul võib prognoositud summasid tegelike kulutuste kõrval pidada väga heaks. Selliste täpsete prognoosimiste juures on üldjuhul väga oluline algandmete korrektsus ning täiendavad andmed. Näiteks ühtse pindalatoetuse väljamaksete prognoosimise juures on teada toetuse määramiseks taotlejate arv ning ka taotletud pindade kogus ja ühikumäär, mille kaudu leitakse väljamakstava summa ligikaudne suurus. Samas on võrdluses näha toetusi, mille puhul ei ole teostatud prognoose, kuid ometi on tehtud kulutusi ning teistpidi on tabelis ka prognoositud summasid, millele ei ole järgnenud reaalseid väljamakseid. Seetõttu võib öelda, et oluliseks osaks terve fondi prognooside koostamisel moodustavad suuremate summadega toetuste prognooside täpsus.

Ülevaate järgi võib hinnata 2006 finantsaasta toetuste väljamaksete prognoosimist väga heaks, kuna prognoosimise täpsus on 97 %, samuti ka 2007 finantsaasta prognoosimist,

kui prognoositud summa moodustas väljamaksetest 82 %. 2008 finantsaastal on seevastu prognoosid olnud märgatavalt suuremad, kui reaalsed kulutused. (Joonis 2).

Joonis 2. EAGF fondist finantseeritavate toetuste prognoosimise täpsus finantsaastate lõikes Allikas: Kulutuste aruanded Tabel 104, autori arvutused

EAFRD fondi toetuste puhul on töö autor kasutanud võrdluses summasid eurodes, kuna Euroopa Komisjonile esitatavad finantsaruanded esitatakse alates 2008 finantsaastast eurodes. Võrdluse üldtulemusi, mis on kajastatud prognooside täpsuse hindamisel protsentides selline lähenemine ei mõjuta.

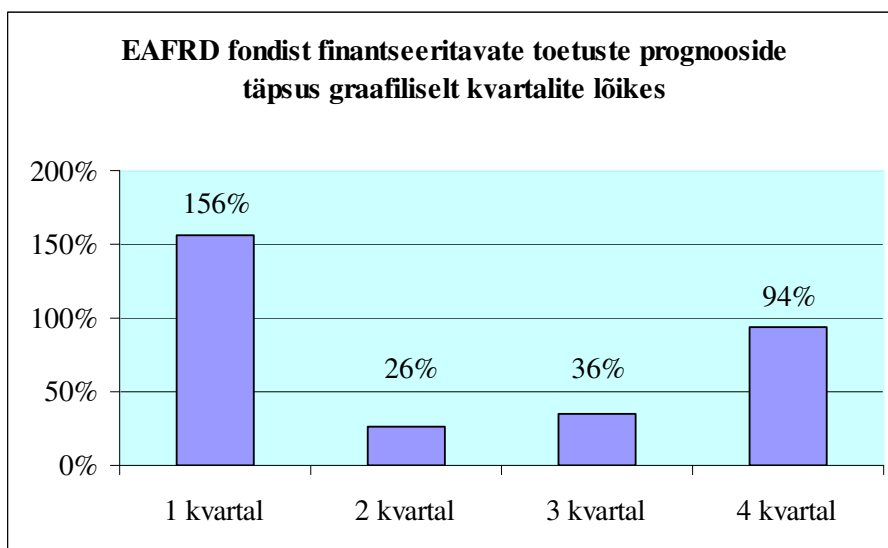
Kuna EAFRD meetmete kohta esitatavat prognoosi on võimalik alati järgneva prognoosiga täpsustada, on võrdlusest näha viimase kvartali prognoosimise täpsus. (Tabel 2; Joonis 3).

Tabel 2. EAFRD fondist finantseeritavate summade (eurodes) prognoosimise võrdlus reaalsete väljamaksetega kvartalite lõikes

EAFRD			
	Prognoositud maksete summad kvartalite lõikes 2008 finantsaasta	Reaalsed väljamaksed kvartalite lõikes 2008 finantsaasta	Prognoosi täitmise täpsus %
1 kvartal	1 125 000,00	1 754 981,48	156%
2 kvartal	27 513 560,07	7 073 589,91	26%
3 kvartal	9 414 821,00	3 343 387,50	36%
4 kvartal	12 554 971	11 832 766,65	94%
KOKKU EUR	50 608 351,96	24 004 725,55	47%

Allikas: Kvartaalsed kulutuste aruanded ning prognooside aruanne, autori arvutused

Viimase kvartali prognoosimise täpsus tuleneb prognooside esitamisest 31. juuliks, kui on võimalik kasutada piisavalt algandmeid ning prognoositav periood on tegelikult juba kätte jõudnud (juuli kuni oktoober). Samas on prognooside ja kuluaruannete võrdluses vaja arvesse võtta EAFRD fondist rahade kasutamise eripära, kus tagasinõuete laekumiste arvelt suureneb sama meetme kasutamata eelarve jääk (aruandluses näidatakse kulutuste vähenemist).

Joonis 3 EAFRD fondist finantseeritavate toetuste prognooside täpsus kvartalite lõikes 2008 finantsaastal Allikas: Kvartaalsed kulutuste aruanded ning prognooside aruanne, autori arvutused

Väljamaksete prognoosimise juures soovitab töö autor PRIA-l enne prognooside koostamist teostada eelnevate prognooside ja reaalsete kulutuste võrdlust, mille tulemuste analüüsimise kaudu on võimalik leida lahendusi seni tehtud vigade edaspidiseks vältimiseks.

Kui vaadelda Euroopa Komisjoni poolt koostatud EAFRD fondi 2008 finantsaasta viimase kvartali prognoosimise täpsust liikmesriikide ning nende makseagentuuride lõikes (Lisa 2), on näha, et paljudele riikidele valmistab prognoosimine tõsist raskust ning ka sama riigi erinevates makseagentuurides ei suudeta prognoosida toetuste väljamakseid ühtsetel alustel. See viitab sellele, et ühe liikmesriigi lõikes ei ole makseagentuuridel ühtset lähenemist prognooside koostamisele.

Kuigi teoreetikud rõhutavad prognooside kasutamise juures prognoosimise täpsust, ei ole see töö autori hinnangul PRIA-le väljamaksete prognoosimise juures väga oluline, kuna otseseid sanktsioone Euroopa Komisjoni poolt ebatäpsetest prognoosidest ei tule, makseagentuuri halduseelarvet väljamaksete prognoosid samuti otseselt ei mõjuta ning teostatud võrdluse tulemusena selgus, et PRIA-s suudetakse väljamaksete prognoosid teostada asutust rahuldava täpsusega.

3.2. Euroopa Komisjonile tagasimakstavate summade prognoosimine

Euroopa Komisjonile tehtavaid tagasimakseid peab PRIA prognoosima võimalikult täpselt kuna need prognoosid mõjutavad otseselt asutuse eelarvet. Peamiselt on sellised tagasimaksed seotud toetuste tagasinõuete, auditi missioonide, ülemaksete ning programmide lõpetamisega. Tagasimaksete prognoosimisel tuleb arvesse võtta veel ka seda, et mitte alati ei tule vajaminev summa planeerida järgmise aasta eelarvesse vaid just selle aasta eelarvesse, kus Euroopa Komisjoni reeglite järgselt tagasimaksmine realselt aset leiab. Töö autor kasutas tagasimaksetega seotud prognooside kaardistamiseks vestlusi 2009 aasta märtsis PRIA teenistujate ning ka asutuse juhtkonnaga.

Vestlustest juhtkonna liikmetega selgus, et PRIA juhtkonna poolt on läkitatud Põllumajandusministeeriumi poole ametlik kiri tagasimakstavate summade eelarvesse

planeerimise teemal, kuid vastust kirjale veel oodatakse. Samuti on juhtkond rääkinud läbi vastavate teenistujatega käesolevas peatükis kajastatud informatsiooni õigeaegse saamise PRIA eelarve planeerimise protsessis, et oleks võimalik prognoosida võimalikult täpselt Euroopa Komisjonile tagasi makstavaid summasid.

PRIA peadirektori 27.02.2009 käskkirjaga nr 1-3.1/73 on juhtkonna poolt moodustatud ka võlgade hindamise komisjon. Komisjoni tegevuse eesmärgiks on koondada tagasinõude protsessiga seotud erinevate üksuste info, regulaarselt hinnata võlgade sisse nõudmise viise ja tõhusust ning kasutada aktiivselt kõiki seadusandlikke võimalusi võlgnevuste sissenõudmisel. Komisjoni kohtumistel vaadatakse üle kõikide fondide tagasinõuded. Nimetatud komisjon kohtub kord kvartalis. Võlgade hindamise komisjoni kuuluvad kõik PRIA juhtkonna liikmed (peadirektor, peadirektori asetäitjad), finantsosakonna võlgnike registri haldaja, juriidilise osakonna juhataja, järelkontrolli osakonna juhataja, statistika- ja analüüsibüroo juhataja ning maaelu investeeringute büroo juhataja.

Tagasinõuetega seotud prognoose võib omakorda jagada kolmeks:

1. Mitteirregulaarsete tagasinõuete tagasikandmine Euroopa Komisjonile;
2. Sapard võlgade tagasimaksmine Euroopa Komisjonile;
3. Vanade võlgnevuste tagasikandmine Euroopa Komisjonile.

Mitteinregulaarsed tagasinõuded, mis tulenevad administratiivsetest vigadest ning finantsaasta jooksul ei ole laekunud ja finantsaasta lõpu seisuga jäävad võlgadena üles, tahab Euroopa Komisjon finantshuvide kaitseks tagasi saada. Sellised tagasinõuded tuleb kanda läbi aastaaruande saadud tuludena Euroopa Komisjonile, kuid tegelikult ei ole PRIA sellekohast tulu saanud ning peab need summad katma kuni võla laekumiseni oma eelarvest. Selliste summade prognoosimine on organisatsiooni jaoks väga keeruline, kuna raske on hinnata administratiivsete vigade osakaalu järgneva aastaks, mille tõttu on organisatsioon kohustatud juba väljamakstud toetuse taotlejatelt tagasi nõudma. Samuti on raske hinnata ka tagasinõuete laekumise tõenäosust nende tekkimise finantsaastal.

Lisaks mitteirregulaarsete tagasinõuete prognoosidele peab PRIA prognoosima eelarvesse SAPARD tagasinõuete Euroopa Komisjoni poolse osaluse summa, so 75% tagasinõude summast, mis tuleb Komisjonile tagastada, kui täielikult või osaliselt laekumata võlg on saanud 2 aastaseks. Neid summasid on lihtsam prognoosida, kuna on teada tagasinõude otsuse tegemise kuupäev ning prognoosimise hetkeni toimunud laekumised. Kui sellised võlad laekuvad enne 2 aastaseks saamist, jääb eelarve laekunud summa osas kasutamata ning see summa lisatakse järgmisesse aastasse üleviidavate summade ettepanekusse.

Samuti tuleb tagasinõuetega seonduvalt prognoosida summasid, mis on makstud EAGF, EAGGF ja EAFRD fondidest, ning mis on saanud 4 aasta vanuseks, kuid ei ole veel täielikult laekunud. Selliste summade puhul kehtib komisjoni poolt etteantud 50/50 reegel, mille järgselt tuleb komisjonile läbi aastaaruande ära kanda 4 aastat ja vanemate võlgade Euroopa finantseeritava osa jäägist 50%. (Fact sheet: Managing the Agricultural budget wisely:15)

Ka selliseid summasid on kergem eelarvesse prognoosida, kuna vajalikud algandmed on kõik teada.

Kui enamust tagasinõuetel põhinevaid summasid on PRIA võimalik prognoosida, siis aasta jooksul võib ka tekkida summasid, mida makseagentuur prognoosida ei saa. Sellisteks summadeks on üldjuhul auditite missioonide tagajärjel tehtavad trahvid ning aastaaruande heakskiitmisega iga aasta 30. aprillil tehtavad korrektsioonid, samuti ka toetusele ette antud eelarve ületamisel tekkinud ülemaksed.

Finantskorrektsioonid määramise protseduur on järgmine:

1. komisjon määrab riigile finantskorrektsiooni;
2. liikmesriik vastab sellele;
3. Komisjon pakub välja bilateraalse kohtumise;
4. liikmesriik palub lepitust;
5. saavutatakse kokkulepe;
6. finantskorrektsioon kaetakse riigi eelarvest (Komisjon võtab endale raha tagasi riigile tehtavatest kuumaksetest). (Fact Sheet: Managing the Agricultural budget wisely: 10)

Need summad peetakse kinni makseagentuuri kuuaruannete kaudu ning nende summade finantseering tuleb leida riigieelarvest. Sellistes olukordades peab PRIA operatiivselt tegema koostööd Põllumajandusministeeriumiga täiendavate vahendite leidmiseks vastava aasta eelarvesse. Kui täiendavaid vahendeid ei leita, on reaalne, et PRIA peab katma vastavad summad oma halduseelarvest.

Samade probleemide ees on ka teiste liikmesriikide makseagentuurid. Töö autor saatis küsimuse kahele nn vana liikmesriigi Soome ja Rootsi makseagentuurile selgitamaks nende riikide käitumist samas olukorras, et teada saada võimalikke käitumisjuhiseid või tegevuskokkuleppeid, mida oleks võimalik kaaluda ka PRIA-s rakendamiseks. Saadud vastustest selgus, et Soomest saadud ülemaksete tagasiside puhul, et ülemakstud summad peetakse kinni liikmesriigile tehtavatest kuumaksetest (st maksetest mis kantakse riigile kuuaruannete alusel). Lisanduvaid sanktsioone või trahve Euroopa Komisjoni poolt ei rakendata. Soome nõuaks ülemakstud summad taotlejatelt tagasi, kuid senini pole seda tehtud, kuna tegemist on olnud väga väikeste summadega. Soome makseagentuuri sõnul on selline ülemaksmine liikmesriikides tavapärane. Trahvide puhul vastas Soome makseagentuur, et seni on ka finantskorrektsioonid olnud sedavõrd väikesed, et need on rahastatud riigikassast ilma suurema planeerimiseta.

Rootsi makseagentuuri sõnul auditi missioonist tuleneva finantskorrektsiooni kajastab liikmesriik eraldi alapunktina vastavalt tehtud otsusele. Rootsi riigi eelarves on selleks rahaeraldus (nii vähenduste kui korrektsioonide katmiseks) ning eelarveprotsess on kirjeldatud Rahandusministeeriumi poolt välja antud juhendis. Selles protsessis peavad agentuurid esitama aastaaruande ja eelarve dokumendid, mis hõlmavad endas ka hinnangut vajaminevateks kulutusteks ning ettepanekut need riigi poolt finantseerida.

Ka Eesti ainuke makseagentuur PRIA on saanud käesoleva töö valmimise hetkeks Komisjonilt teate ülemaksete kohta, mida Euroopa Komisjon Eestile ei finantseeri ning samuti ka auditi missioonist tuleneva trahviotsuse. Mõlemad summade katmiseks leiti finantsvahendid Põllumajandusministeeriumi haldusala eelarvest.

Lisaks eelpooltoodule on käesoleval aastal PRIA-l tekkinud vajadus koostada prognoose ka seoses programmide lõpetamisega. Kuna sel aastal lõpetatakse

programmidest RAK 2004-2006 ja MAK 2004-2006 toimuvad väljamaksed, siis tehakse viimased finantseerimised nende fondide raames ka Euroopa Komisjoni poolt.

RAK programmi lõpetamise kohta tuleb olemasoleva info põhjal Euroopa Komisjonile tagasi maksta programmi lõpetamisel ülevaleolevate tagasinõuete euroopa poolt finantseeritava osa summa. Euroopa Komisjon on nõus katma 50 % ülevale olevatest euroopa finantseeringu summadest ainult juhul, kui liikmesriik on teinud endast kõik oleneva võla tagasisaamiseks, kuid sellest hoolimata ei ole see õnnestunud. Vastasel juhul tuleb liikmesriigil endal katta 100 %. See eeldab täielikku võlgnevuste haldamist ning võlgnevuste haldamise seostamist ka eelarvega. RAK võlgasid on hetkel võlgnike registris ülevale Euroopa finantseeringu osas -12 638 120,59 krooni ulatuses, millest -1 100 590,35 krooni on hinnatud ebatõenäoliselt laekuvateks. Kuna programm lõpetatakse aastal 2010, peab makseagentuur arvestama ka vastavate tagasimakstavate summade eelarvesse planeerimisega.

Samuti lõpeb 2009 aastal MAK 2004-2006 programmist väljamaksete teostamine, mille viimased kulutused näidatakse Euroopa Komisjonile läbi aastaaruande. Selgusetu on hetkel ülevaleolevate tagasinõuete edasine olukord, mida käesoleval hetkel on võlgnike registris Euroopa finantseeringu osas summas -5 650 222,04 krooni. Kui Komisjon otsustab programmi lõpetamise heakskiitmisel ka need summad küsida tagasi ühenduse eelarvesse, tuleb ka nende tagasimaksete katmiseks leida eelarvelised vahendid. Suure tõenäosusega tuleb programmi lõppedes Komisjonile kohe tagasi kanda kõik administratiivsetest vigadest tulenevad võlad ja kliendi süül tekkinud võlad saab makseagentuur Komisjonile tagasi kanda võla laekudes. See eeldus on tehtud hetkel kehtiva aastaaruande koostamise nõuete järgi. Sama selgusetu on hetkel ka programmi lõpetamise järgselt tekkivate võlgade edasine käitumine. Ka sellest aspektist lähtuvalt peab makseagentuur teadvustama võimalikku eelarveliste vahendite vajadust ning nende planeerimiseks on asutusel vaja välja töötada protseduur, mille kaudu jõuaks juba teadaolevate tagasinõuete võimaluste kohta informatsioon eelarve planeerimise protsessi. Akrediteerimistingimuste täitmiseks peab makseagentuur valmis olema igasuguste tagasimaksete kandmiseks Komisjonile ning planeerima eelarvesse selleks vajalikke vahendeid. Vastasel juhul võib tekkida olukord, kus makseagentuur peab

summad leidma oma tegevuskuludest, kui õigel hetkel vahendeid eelarvesse ei ole planeeritud.

Töö autori hinnangul oleks makseagentuuril otstarbekas kõik sellised tagasimakstavad summad kajastada eelarves ühel real – Komisjonile tagasikantavad summad. Kui tekib olukord, kus näiteks SAPARD võla puhul on sellele reale planeeritud tagasimaksmiseks vahendeid, kuid klient tasub ise võla, toimub kokkuvõid sellelt realt ning vabanenud summat oleks võimalik kasutada teisteks Komisjonile makstavateks summadeks, mida ei ole osatud prognoosida. See aga eeldab selle eelarverea põhjalikku tundmist ja analüüsi.

Käesoleva alapeatüki tulemusena võib öelda, et makseagentuuri juhtkond pöörab piisavalt tähelepanu Euroopa Komisjonile tagasimakstavate summade prognoosimisele ja arvestab võimalusel kõiki aspekte, millega on tõestatud töö alguses püstitatud hüpotees: Euroopa Komisjonile tagasimaksete prognoosimisel on arvesse võetud kõik aspektid.

Tagasimaksete prognooside kaardistamise käigus selgus, et puudub nii asutusesisene, kui ka erinevaid osapooli hõlmav dokument, kus oleks sätestatud, kuidas liikmesriigis tagasimakseid prognoositakse, kuidas toimub informatsiooni liikumine ning kuidas leitakse eelarvevahendid reaalseks tagasimaksete teostamiseks. Seni on olnud tagasimakseid puudutav teave erinevatel teenistujatel ning seda on aluseks võetud ka eelarve koostamisel, kuid kuna tagasimaksete põhjuseid on juurde lisandunud ei saa kindel olla, et vajalik teave alati ka eelarve koostamise protsessis olevatele inimestele õigeaegselt edastatakse. Sellest tulenevalt on töö autori ettepanek välja töötada erinevate osapoolte vaheline protseduur, kus oleks sätestatud, kuidas jõuab tagasimaksetega seotud informatsioon eelarvet koostavate inimesteni PRIA eelarve- ja analüüsiosakonnas ning kuidas toimub liikmesriigis eelarvevahendite leidmine tagasimaksete teostamiseks. PRIA-s on kaardistatud küll tegevuskulusid hõlmavad protsessid, kuid nende protsesside käigus ei pöörata osakondade poolt tähelepanu just oma valdkonna meetmetega seotud võimalike tagasimaksete tekkimisele. Näitena võib tuua uute tagasinõuete tekkimise, mis tuleb vastavalt Euroopa Komisjoni nõuetele tagasi

maksta, kuid mille tekkimisest eelarve- ja analüüsisiosakonna teenistujad ei oma informatsiooni. Nimetatud protseduuris oleks vajalik kaardistada hetkeseis kõikidest Komisjonile tagasimakstavatest summadest, samuti tuleb protseduuris detailselt kajastada tagasimaksete tekkimise protsess, info liikumine erinevate osapoolte vahel ning vajaminevate summade eelarvesse planeerimise protsess. Erinevate osapoolte all peab töö autor silmas nii toetuste menetlemisega seotud büroode spetsialiste, PRIA eelarve- ja analüüsisiosakonna teenistujaid ja juhtkonda, kui ka Põllumajandusministeeriumi vastavaid ametnikke, kes on seotud PRIA eelarve koostamise protsessiga.

Töö autor soovib makseagentuuril veelgi tihedamat koostööd Põllumajandusministeeriumiga ning RAK programmi lõpetamisel ka Rahandusministeeriumiga, kes haldab RAK programmi lõpetamist, kuna kõik sellised tagasimaksed kehtivad liikmesriigi, mitte ainult makseagentuuri suhtes.

KOKKUVÕTE

Lõputöö eesmärk oli kaardistada väljamaksete ja tagasi makstavate summade prognoosimise hetkeseis PRIA-s ning analüüsida siiani kasutatud prognoosimise meetodeid, prognoosimise võimalusi ning ohtusid ja riske kuna prognoosimine on muutunud PRIA-s väga oluliseks osaks asutuse eelarve koostamisel.

Eesmärkide täitmiseks ning püstitatud hüpoteeside kontrollimiseks viis autor läbi küsitluse väljamaksete prognooside koostajate hulgas ning teostas võrdluse väljamaksete ning samaks perioodiks prognoositud summade vahel, samuti vaatles töö autor tagasimaksetega seotud prognoose ning nende teostamise võimalust.

Töö esimeses osas kirjeldas töö autor prognoosimise mõistet ning prognoosimise olemust ja erinevaid meetodeid. Samuti prognoosimise seost eelarvestamise protsessiga, mille tulemusena võib öelda, et prognoosimisega antakse hinnang tulevikusündmustele, kuid prognoos ei taga kunagi nende sündmuste kindlat toimumist.

Töö teises ja kolmandas osas kajastas töö autor makseagentuuri olemust, tema eelarvet ning selle mõjureid ja erinevatest fondidest teostatavaid toetuste väljamaksete prognoose. Kolmandas osas tõi töö autor välja väljamaksete võrdluse samaks perioodiks teostatud prognoosidega, millest selgus, et väljamaksete prognoosimise täpsus ei oma asutuse jaoks kõige suuremat tähtsust ja on võrreldes tagasimaksete prognoosimisega kergelt teostatav. Väljamaksete prognoosimise juures tekitab raskusi ainult avanemata meetmete prognoosimine, kuid see ei mõjuta prognoosimise lõpptulemust oluliselt. Samuti selgus, et tagasimaksete prognoosimisel tehtavad vead tähendavad otsest mõju PRIA eelarve halduspoolele, ning tagasimaksete prognoosimine on märksa keerulisem protsess, vajades rohkem uurimist ning tähelepanu pööramist.

Töö sissejuhatuses püstitatud hüpoteesid, milleks olid:

- Väljamaksete prognoosimisel on võimalik kasutada teaduslikke prognoosimudeleid;

- Euroopa Komisjonile tagasimaksete prognoosimisel on arvesse võetud kõik aspektid

leidsid töö käigus kinnitust.

Töö autor hinnangul on olulise väärtusega töö tulemusel selgunud tagasimaksete planeerimise protseduuri koostamise vajadus ning töö autor teeb PRIA-le ettepaneku nimetatud protseduuri koostamise käigus edasi uurida tagasimaksete prognoosimisel erinevate võimaluste leidmist. Samuti soovitab autor PRIA-l teostada edasi toetuste väljamaksete ning samaks perioodiks koostatud prognooside võrdlust, mille kaudu selgivate vigade analüüs aitab edaspidi prognoose koostada veelgi täpsemalt.

Kokkuvõtteks võib öelda, et efektiivseks tegutsemiseks vajab PRIA nii väljamaksete, kui ka tagasimaksete puhul täpseid prognoose ning planeeringuid eelseisvateks perioodideks kuna ainult efektiivse tegutsemise käigus täidab organisatsioon endale püstitatud eesmärged.

SUMMARY

This thesis contains 57 pages and has been written in Estonian. The main keywords used in the thesis are forecasting, budgeting, payments, revenues assigned and comparison. The subject of this research is forecasting subsidy payments and the sum of revenue assigned to the European Commission. The aim of the research is to draw a map of the state of forecasting the subsidy payments and the sums of repayment in ARIB (Agricultural Registers and Information Board) and also analyze the forecasting methods used before, possible ways of forecasting, dangers and risks. The direct effect on the budget of the institution is analyzed by several forecasts during the research. Within the framework of the thesis the author scrutinized what must be prognosticated to act as an effective payment agency.

In this thesis the comparative analyze is used as the research method during what the punctuality of forecasts drawn up for previous three years is analyzed and compared with factual expenditure. The effect of repayment to the budget of several paying agencies in other member states of European Union is also investigated as well as the procedures of those countries to find sums for workable repayment.

This thesis has been divided into 3 parts. In the first part the author of the thesis gives the description to the conception and nature of the forecast and introduces different forecasting methods. She also shows the forecasting in connection with the process of budgeting and as a result the future events are estimated by forecasting but forecast never gives a guarantee that the events will certainly occur.

In the second and the third part the author reflects the nature of a paying agency, its' budget, possible ways to influence a budget and forecasts of subsidy payments from different funds. In the third part the author carried out a comparison of payments during the period the forecast was previously given. It became evident that punctuality of forecasting of payments doesn't have the most importance for the institution and as compared with forecasting the repayment is easily realized. Forecasting the payment of non-opened measures only gives some difficulties but it doesn't essentially affect the

final result. It appeared also that mistakes made in forecasting repayments have direct influence to the budget of administration of ARIB and forecasting repayments is a very complicated process that needs to be better investigated and paid more detailed attention to.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

- Bragg, S-M 2005 Uus finantsjuhtimise käsiraamat. Pärnu: Pärnu Konverentsid
- Clements, M.; Hendry, D.-F. 2004 Economic Forecasting. USA: Blackwell Publishing
- Dalrymple, D, J. 1975 Sales Forecasting Methods and Accuracy. – Business Horizons, December 1975. pp. 69-73
- Elliott, J.-W. 1979 Macroeconomic analysis. USA: Winthrop Publishers
- Euroopa Komisjoni määrus (EÜ) 883/2006. Euroopa Liidu Teataja L 171 , 23/06/2006 Lk 0001 - 0034
- Euroopa Komisjoni määrus (EÜ) 1290/2005. Euroopa Liidu Teataja L 209 , 11/08/2005 Lk 0001 - 0025
- European Commission, Information Note on Rural Development Programmes, nr AGRI/D/208/3698-EN
- Fact Sheet: Managing the Agriculture Budget wisely. – European Communities 2007, European Commission.
- Fildes, R., Fitzgerald, M. D. The Use of Information in Balance of Payments Forecasting. – *Economica*, 50, 1983. pp. 249-258.
- Glautier, M. W.E; Underdown, B. 1994 Accounting Theory and Practice. England: Pitman Publishing
- Info PRIAst. <http://www.pria.ee/content/pria> 10.03.2009
- Karu, S 2000 Rahakäibe juhtimine I. Tartu: Rafiko
- Labbe, M. Budgeting the Proper Way. – *Economics Management*, December 2009. p. 39
- Paas, T 1995 Sissejuhatus ökonomeetriasse. Tartu: Tartu Ülikool
- Peterson, M 2001 Finantsplaanimine. Tallinn: Külim
- PRIA struktuur. http://www.pria.ee/content/pria/PRIA_Struktuur 10.03.09
- Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti struktuur ja teenistujate koosseis. RTL, 23.01.2009, 9, 112

Põllumajandusministeerium. Euroopa Kalandusfondi 2007-2013 rakenduskava. http://www.agri.ee/public/juurkataloog/KALAMAJANDUS/EKF/EKF_rakenduskava_261107.pdf 14.02.2009

Põllumajandusministeerium. Maaelu arengukava 2007-2013 programmdokument. http://www.agri.ee/public/juurkataloog/MAK/MAK_2007-2013.pdf 14.02.2009

Reiljan, J; Kasemets, K 2001 Majandusotsuste teoreetilised alused. Tartu: Tartu Ülikool

Raudsepp, V 1999 Finantsjuhtimise alused. Ettevõtte rahandus. Tallinn: Külim

Stekler, H. O. 2004 The Rationality and Efficiency of Individuals' Forecasts. – A Companion to Economic Forecasting. Blackwell Publishing 2004, pp. 222-240

Tidd, J; Bessant, J; Pavvitt, K. 2005 Managing Innovation.; England

SEB, SEB Kliendileht september 2008 <http://www.seb.ee/page/001306> 10.11.2008

Tryfos, P. 1998 Methods for Business Analysis and Forecasting: Text and Cases. USA: J. Carey Publishing Service.

Vaskmaa, E. 2004 Finantsjuhtimise alused. Tallinn: Kirjastus ILO

LISA 1. EAFRD fondist makstavate toetuste jagunemine telgede lõikes

Telg	Number	Meede / alameede / tegevus
1	1.1	Koolitus- ja teavitustegevused
	1.2	Noorte põllumajandustootjate tegevuse alustamine
	1.3	Nõuandesüsteemi ja -teenuste toetamine
		Põllumajandustootjatele ja erametsa valdajatele nõuandeteenuse võimaldamine
		Nõuandesüsteemi arendamine nõuandeteenuse hea kättesaadavuse tagamiseks
	1.4	Põllumajandusettevõtete ajakohastamine
	1.4.1	Investeeringud mikropõllumajandusettevõtete arendamiseks
	1.4.2	Investeeringud loomakasvatusehitistesse
	1.4.3	Investeeringud bioenergia tootmisesse
	1.5	Metsade majandusliku väärtuse parandamine ja metsandussaadustele lisandväärtuse andmine
		Metsa majandusliku väärtuse parandamine
		Kahjustatud metsa taastamine ja metsatulekahju ennetamine
		Arendusprojekti elluviimine
	1.6	Põllumajandustoodetele ja mittepuidulistele metsasaadustele lisandväärtuse andmine
	1.7	Põllumajandus- ja toidusektoris ning metsandussektoris uute toodete, töötlemisviiside ja tehnoloogiate arendamine
	1.7.1	Põllumajandus- ja toidusektoris ning metsandussektoris uute toodete, töötlemisviiside ja tehnoloogiate arendamise alane koostöö
	1.8	Põllu- ja metsamajanduse infrastruktuur
	1.9	Tootjarühmade loomine ja arendamine
	2	2.1
2.2		Natura 2000 toetus põllumajandusmaale
2.3		Põllumajanduslik keskkonnatoetus
2.3.1		Keskkonnasõbralik majandamine
2.3.2		Mahepõllumajandusliku tootmise toetus
2.3.3		Ohustatud tõugu looma pidamise toetus
2.3.4		Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus
2.3.5		Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus

		Lisa 1 järg
	2.4	Loomade heaolu: loomade karjatamise toetus
	2.5	Vähetootlikud investeeringud
	2.5.1	Kiviaia rajamise ja taastamise toetus
	2.5.2	Mitmeliigilise põõsasriba rajamise toetus
	2.6	Kaitsemetsa rajamise toetus põllumajandusmaale
	2.7	Natura 2000 toetus erametsamaale
	3.1	Majandustegevuse mitmekesistamine maapiirkonnas
	3.1.1	Mitmekesistamine mittepõllumajandusliku tegevuse suunas
3	3.1.2	Mikroettevõtete arendamine
	3.2	Külade uuendamine ja arendamine
	3.2.1	Majanduse ja maaelanikkonna põhiteenused
	3.2.2	Külade uuendamine ja arendamine
	3.2.3	Maapiirkondade kultuuripärandi säilitamine ja selle kvaliteedi parandamine
4	4.	Leader-meede
5	5.	Tehniline abi

Allikas: Eesti Maaelu arengukava 2007-2013 programmdokument

Lisa 2. EL liikmesriikide EAFRD fondi prognooside võrdlus tegelike kulutustega 2008 finantsaasta III kvartal.

Tabelis on toodud liikmesriikide kõik makseasutused ning ühe liikmesriigi makseasutused eraldi nummerdatud.

2008 finantsaasta III kvartali prognooside võrdlus			
	Prognoositud	Kulutatud	Täitmise %
Austria	83 020 000	47 193 417	57%
Belgia	10 205 717	8 591 115	84%
Belgia	13 614 630	17 533 182	129%
Bulgaaria	19 482 670	596 961	3%
Küpros	5 500 000	3 573 268	65%
Tšehhi	49 400 000	34 928 089	71%
Saksamaa 1	400 000	206 877	52%
Saksamaa 2	9 550 000	11 969 214	125%
Saksamaa 3	155 000 000	91 630 530	59%
Saksamaa 4	30 000 000	10 794 978	36%
Saksamaa 5	3 258 015	595 873	18%
Saksamaa 6	14 722 315	5 556 299	38%
Saksamaa 7	34 588 800	35 503 218	103%
Saksamaa 8	41 100 000	23 964 568	58%
Saksamaa 9	32 593 457	30 395 533	93%
Saksamaa 10	6 000 000	1 671 122	28%
Saksamaa 11	1 447 000	192 063	13%
Saksamaa 12	6 582 406	4 135 238	63%
Saksamaa 13	49 722 278	25 549 427	51%
Saksamaa 14	16 720 154	9 230 168	55%
Saksamaa 15	44 507 436	33 627 834	76%
Taani	10 000 000	8 726 793	87%
Eesti	12 554 971	11 754 204	94%
Hispaania 1	0	0	0
Hispaania 2	32 255 399	2 631 365	8%
Hispaania 3	34 441 138	16 291 566	47%
Hispaania 4	3 441 875	4 598 636	134%
Hispaania 5	850 000	780 851	92%
Hispaania 6	2 636 110	0	0%
Hispaania 7	1 566 780	719 294	46%
Hispaania 8	61 820 951	23 715 128	38%
Hispaania 9	20 400 000	8 934 252	44%
Hispaania 10	6 585 970	5 810 325	88%
Hispaania 11	44 935 311	13 521 476	30%
Hispaania 12	23 171 751	15 156 110	65%
Hispaania 13	2 302 193	1 731 534	75%
Hispaania 14	3 161 675	1 121 224	35%
Hispaania 15	4 290 128	1 925 670	45%

			Lisa 2 järg
Hispaania 16	4 000 000	4 851 852	121%
Hispaania 17	1 072 382	1 493 534	139%
Hispaania 18	3 367 171	3 312 463	98%
Soome 1	200 000 000	205 013 159	103%
Soome 2	1 984 000	1 872 558	94%
Prantsusmaa 1	394 000 000	341 415 151	87%
Prantsusmaa 2	645 000	62 437	10%
Prantsusmaa 3	4 000 000	96 125	2%
Prantsusmaa 4	2 000 000	0	0%
Prantsusmaa 5	3 000 000	736 849	25%
Prantsusmaa 6	7 000 000	4 657 417	67%
Kreeka	180 000 000	133 762 670	74%
Ungari	232 285 101	44 538 336	19%
Iirimaa	78 427 550	173 699 336	221%
Itaalia 1	610 000	0	0%
Itaalia 2	4 000 000	1 017 606	25%
Itaalia 3	9 177 054	9 011 086	98%
Itaalia 4	7 000 000	2 117 844	30%
Itaalia 5	6 000 000	1 137 056	19%
Itaalia 6	8 272 658	1 805 681	22%
Itaalia 7	2 000 000	1 189 421	59%
Itaalia 8	942 769	934 945	99%
Itaalia 9	9 322 088	4 378 485	47%
Itaalia 10	11 840 800	624 857	5%
Itaalia 11	6 972 215	5 314 588	76%
Itaalia 12	8 300 000	7 564 872	91%
Itaalia 13	11 400 000	6 523 020	57%
Itaalia 14	2 873 684	0	0%
Itaalia 15	1 421 594	1 146 309	81%
Itaalia 16	4 582 919	469 656	10%
Itaalia 17	16 000 000	13 430 831	84%
Itaalia 18	25 000 000	12 305 908	49%
Itaalia 19	15 000 000	7 709 524	51%
Itaalia 20	40 000 000	5 203 105	13%
Itaalia 21	17 434 003	7 952 984	46%
Itaalia 22	15 450 808	15 334 083	99%
Leedu	22 413 959	10 884 277	49%
Luksemburg	2 305 242	925 950	40%
Läti	20 949 415	14 026 415	67%
Malta	2 260 135	0	0%
Holland	7 410 000	4 689 292	63%
Poola	170 082 204	120 925 904	71%
Portugal 1	0	0	0%
Portugal 2	2 210 983	11 858 889	536%
Portugal 3	46 490 230	62 399 635	134%

			Lisa 2 järg
Portugal 4	6 250 000	423 158	7%
Rumeenia	142 076 104	0	0%
Rootsi	105 699 328	88 335 150	84%
Sloveenia	22 750 067	20 097 653	88%
Slovakkia	1 650 000	590 904	36%
Inglismaa 1	62 149 000	48 749 081	78%
Inglismaa 2	4 480 024	4 722 060	105%
Inglismaa 3	8 727 383	3 471 016	40%
Inglismaa 4	8 451 119	3 771 578	45%
Kokku EUR	2 863 566 117	1 931 412 119	67%

Allikas: European Commission, Information Note on Rural Development Programmes, nr AGRI/D/208/3698-EN

LISA 3. PRIA prognoosimise hetkeseisu kaardistamiseks kasutatud küsimustik

Hea kolleeg

Minu lõputöö eesmärgiks on kaardistada prognoosimise hetkeseis, uurida toetuste väljamaksete prognooside koostamist, võrrelda prognooside täpsust reaalsete kulutustega ning välja tuua prognoosimise protsessis tekkivad probleemid, eesmärgiga lihtsustada prognoosimist. Seetõttu palun Teil täita alljärgnev küsimustik lähtudes EAFRD fondi toetuste prognoosimisest.

Täna meeldiva koostöö eest.

Liina Pirbe

1. Kas prognoosimisel kasutasite kindlaid algandmeid? Kui JAH, siis milliseid?
Kui EI, siis miks?
2. Kas prognoosimisel kasutasite kindlaid valemeid? Kui JAH, siis milliseid? Kui EI, siis miks?
3. Kas algandmeid prognoosimiseks küsisite ka muudest üksustest? Kui JAH, siis millistest ja milliseid andmeid?
4. Kas prognoosimisel tekkis ettearvamatuid raskusi? Kui JAH, siis milliseid?

LISA 4. EAGF fondist toetuste väljamaksete võrdlus
 prognoosidega finantsaastal 2006 kulutuste aruande tabel 104
 baasil

2006 finantsaasta (16.10.2005 – 15.10.2006)			
Tabel 104			
Rubriik	Kokku prognoos aastaks EEK	Kokku kulutatud aastaks EEK	Täitmise %
Teraviljad ja riis	361 000,00	67 569,86	19%
Suhkur ja isoglükoos	969 000,00	1 305 866,04	135%
Lössipulber või sarnased tooted – pg 2	30 700,00	1 046,36	3%
Täispiimapulber või sarnased tooted – pg 3	118 000,00	90 817,44	77%
Või	120 000,00	18 097,94	15%
Munad	5 500,00	777,05	14%
Toetused – või – turustusaasta 04/05	230 000,00	3 190 681,00	1387%
Toetused – või – turustusaasta 05/06	30 103 200,00	27 257 186,30	91%
Toetused – võiõli – turustusaasta 04/05	1 400 000,00	1 212 924,42	87%
Toetused – võiõli – turustusaasta 05/06	2 700 000,00	2 993 194,60	111%
Toetused – lõssipulber – turustusaasta 05/06	4 200 000,00	0	0%
Toetused – juust – turustusaasta 05/06	21 890 000,00	19 239 946,03	88%
Üle 1,5%-lise rasvasisaldusega piimapulber – turustusaasta 05/06	3 500 000,00	572 258,75	16%
Või pagaritoodete ja muude toodete valmistamiseks – M.2571/97 – juhendid a,cjad	580 000,00	169 296,21	29%
Või jäätise valmistamiseks – M.2571/97 – juhend b	566 600,00	530 106,79	94%
Koolipiim – saldo	17 400 000,00	6 409 753,65	13%
Sealiha – vorstid ja konservid – turustusaasta 05/06	149 667,00	19 724,50	13%
Programm 2005 – otsus 23/08/2004	324 565,00	0	0%

		Lisa 4 järg	
Ühtne pindalatoetuse kava – uued liikmesriigid – M. 1782/03, Art.143b) – kalendriaasta 2005	430 404 985,26	435 277 259,95	101%
Ühtne pindalatoetuse kava – uued liikmesriigid – M.1259/99, Art.1 – kalendriaasta 2004	0	-538,2	0%
Üle 1,5%-lise rasvasisaldusega piimapulber – turustusaasta 04/05	0	528 072,75	0%
Toetused – või – turustusaasta 03/04 ja varem	0	1 244,68	0%
Programm 2006	400 000,00	1 086 320,38	272%
Toetused – või – turustusaasta 06/07	200 000,00	0	0%
Toetused – juust – turustusaasta 06/07	500 000,00	1 241 508,97	248%
Sealiha – vorstid ja konservid – turustusaasta 06/07	4 000,00	0	0%
KOKKU EEK	516 157 217,26	501 213 115,47	97%

Allikas: Kulutuste aruanne Tabel 104, autori arvutused

LISA 5. EAGF fondist toetuste väljamaksete võrdlus
 prognoosidega finantsaastal 2007 kulutuste aruande tabel 104
 baasil

2007 finantsaasta (16.10.2006 – 15.10.2007)			
TABEL 104			
Rubriik	Prognoositud kokku finantsaastal EEK	Kulutatud kokku finantsaastal EEK	Täitmise %
Teraviljad ja riis	226 000,00	11 106,63	5%
Suhkur ja isoglükoos	1 365 000,00	748 558,87	55%
Täispiimapulber või sarnased tooted - pg 3	155 000,00	28 317,41	18%
Või	145 000,00	2 506,19	2%
Toetused - või - turustusaasta 06/07	42 320 000,00	29 176 063,92	69%
Toetused - juust - turustusaasta 06/07	36 119 000,00	22 115 142,62	61%
Üle 1,5%-lise rasvasisaldusega piimapulber - turustusaasta 06/07	1 930 000,00	682 692,43	35%
Muud tooted - turustusaasta 05/06	1 000,00	1 661,64	166%
Muud tooted - turustusaasta 06/07	15 258 000,00	7 957 042,43	52%
Koolipiim - saldo	22 572 500,00	7 439 050,54	33%
Sealiha - vorstid ja konservid - turustusaasta 06/07	61 000,00	23 853,61	39%
Programm 2007 - M.797/04, Art.4 - vaid prognoos, tegevus 2007	1 047 856,00	1 286 272,29	123%
Mesi - M.1071/05 - otsus C(06)3079 - EE - programm 1	1 053 000,00	159 906,30	15%
Küpsetuskvaliteediga nisu - toote väärtus - programm 2007 - M.3149/92, Art.5(1)	0	1 253 478,79	0%
Toetused - suhkur ja isoglükoos - 06/07 - (10/06-09/07) - M.318/06, Art.32&33	25 000,00	176 920,79	708%
Eraladustuskulud - saldo	200 000,00	126 966,37	63%
Toetused linnulihale - muu linnuliha - turustusaasta 06/07	10 000,00	0	0%
Munatooted - turustusaasta 06/07	10 000,00	16 447,69	164%

			Lisa 5 järg
Toetused - või - turustusaasta 05/06	0	300 728,60	0%
Üle 1,5%-lise rasvasisaldusega piimapulber - turustusaasta 05/06	770 000,00	1 071 291,40	139%
Toetused - lõssipulber - turustusaasta 04/05 ja varem	0	165 846,14	0%
Toetused - juust - turustusaasta 05/06	0	449 633,78	0%
Toetused - võiõli - turustusaasta 04/05 ja varem	0	1 142 170,51	0%
Munad	15 000,00	175,54	1%
Koorega munad - turustusaasta 05/06	0	397,11	0%
Munatooted - turustusaasta 05/06	0	4 535,95	0%
Koorega munad - turustusaasta 06/07	0	2 070,04	0%
Ühtne pindalatoetuse kava - uued liikmesriigid - M.1782/03, Art.143b) - kalendriaasta 2004	0,00	11 889,85	0%
Ühtne pindalatoetuse kava - uued liikmesriigid - M. 1782/03, Art.143b) - kalendriaasta 2005	4 225 727,49	495 816,03	12%
Ühtne pindalatoetuse kava - uued liikmesriigid - M. 1782/03, Art.143b) - kalendriaasta 2006 - CZ, EE, CY, LT, LU, HU, PL, SK - vaid prognoos, tegevus 2007	629 608 224,18	549 106 937,36	87%
KOKKU EEK	757 117 307,67	623 957 480,84	82%

Allikas: Kulutuste aruanne Tabel 104, autori arvutused.

LISA 6. EAGF fondist toetuste väljamaksete võrdlus
 prognoosidega finantsaastal 2008 kulutuste aruande tabel 104
 baasil

2008 finantsaasta (16.10.2007 – 15.10.2008)			
TABEL 104			
Rubriik	Prognoositud kokku finantsaastal EUR	Kulutatud kokku finantsaastal EUR	Täitmise %
Teraviljad ja riis	0	53,09	0%
Suhkur ja isoglükoos	53 366,07	39 358,26	74%
Küpsetuskvaliteediga nisu - transpordikulud liikmesriigi piires 2007 - M.3149/92, Art.4(3) & 6(1)	0	6 722,46	0%
Toetused - suhkur ja isoglükoos - 06/07 - (10/06-09/07) - M.318/06, Art.32&33	11 440,19	14 419,92	126%
Toetused - suhkur ja isoglükoos - 07/08 - M.1260/01, Art.27; M.318/06, Art.32&33	4 857,28	5 624,80	116%
Mesi - M.1071/05 - otsus C(06)3079 - EE - programm 1	13 689,88	12 532,73	92%
Toetused - või - turustusaasta 06/07	58 479,56	82 175,00	141%
Toetused - juust - turustusaasta 06/07	255,65	12 437,09	4865%
Üle 1,5%-lise rasvasisaldusega piimapulber - turustusaasta 06/07	12 782,33	11 784,00	92%
Muud tooted - turustusaasta 06/07	63,91	54,31	85%
Koolipiim - saldo	645 658,00	492 128,79	76%
Munatooted - turustusaasta 06/07	1 278,23	1 063,80	83%
Munatooted - turustusaasta 07/08 - M.2771/75, Art.8	2 172,99	1 882,55	87%
Toetused linnulihale - muu linnuliha - turustusaasta 06/07	127,82	88,87	70%
Toetused linnulihale - muu linnuliha - turustusaasta 07/08 - M.2777/75, Art.8	2 492,55	1 954,77	78%

			Lisa 6 järg
Programm 2008 - M.797/04, Art.4	0	0	0%
Ühtne pindalatoetuse kava - uued liikmesriigid - M. 1782/03, Art.143b) - kalendriaasta 2005	0	-340,97	0%
Ühtne pindalatoetuse kava - uued liikmesriigid - M.1782/03, Art.143b) - kalendriaasta 2006 - CZ, EE, CY, LT, LV, HU, PL, SK	0	85 650,11	0%
Ühtne pindalatoetuse kava - uued liikmesriigid - M.1782/03, Art.143b) - kalendriaasta 2007 - BG, CZ, EE, CY, LT, LV, HU, PL, RO, SK	27 959 834,71	40 441 469,03	145%
Abi - Energeetilised põllukultuurid - M.1782/03, Art.88 - kalendriaasta 2007 - EU 27	0	363 675,96	0%
Programm 2008 - M.797/04, Art.4	0	23 634,77	0%
Turult ostetud tooted - toote väärtus - programm 2008 - M.3149/92, Art.5(1)	161 057,00	160 319,17	100%
Turult ostetud tooted - transpordikulud liikmesriigi piires 2008 - M.3149/92, Art.4(3) & 6(1)	8 628,00	8 590,77	100%
Toetused - suhkur ja isoglükoos - 08/09 - M.1260/01, Art.27; M.318/06, Art.32&33	575	0	0%
Munatooted - turustusaasta 08/09 - M.2771/75, Art.8	447	767,7	172%
Toetused linnulihale - muu linnuliha - turustusaasta 08/09 - M.2777/75, Art.8	1 278,00	1 469,14	115%
KOKKU EUR	28 938 484,17	41 767 516,12	144%

Allikas: Kulutuste aruanne Tabel 104, autori arvutused

LISA 7. EAFRD fondist makstud toetuste ja prognoositud summade võrdlus

Meetme kood	Meede	Prognoositud 2008 finantsaastaks eurodes	Kulutatud kvartaalsete kuluaruannete lõikes 2008 finantsaastal eurodes	Täitmise %
111	Kutseõppe- ja teavitamisemeetmed	0,00	0,00	0%
112	Noorte põllumajandustootjate tegevuse alustamine	5 225 483,75	2 684 289,29	51%
114	Nõuandeteenuste kasutamine	531 484,95	240 116,27	45%
115	Juhtimis-, asendus- ja nõuandeteenuse loomine	48 000,00	97 319,06	0%
121	Põllumajandusettevõtete moderniseerimine	7 708 674,73	6 481 525,80	84%
122	Metsade majandusliku väärtuse parandamine	0,00	0,00	0%
123	Põllumajandustoodete ja metsasaaduste lisandväärtuse andmine	0,00	0,00	0%
124	Uute toodete arendamise alane koostöö	0,00	0,00	0%
125	Põllumajanduse ja metsanduse arengu ja kohanemisega seotud infrastruktuuri parandamine ja arendamine	1 650 000,00	527 660,53	32%
131	Ühenduse õigusaktidel põhinevate nõuete täitmine	0,00	0,00	0%
141	Elatuspõllumajandusettevõtete toetamine	0,00	0,00	0%
212	Ebasoodsate looduslike tingimuste toetus muudes kui mägipiirkondades	6 550 988,15	6 657 597,03	102%

				Lisa 7 järg
213	Natura 2000 toetus ja direktiiviga 2000/60 seotud toetus	555 775,70	527 829,92	95%
214	Põllumajanduslik keskkonnatoetus	22 820 125,34	2 600 658,45	11%
215	Loomade heaolu toetus	0,00	0,00	0%
216	Vähetootlike investeeringute toetus	0,00	0,00	0%
221	Põllumajandusmaa esmane metsastamine	87 431,14	0,00	0%
224	Natura 2000 toetus	0,00	0,00	0%
312	Mikroettevõtete rajamis- ja arendamistoetus	0,00	0,00	0%
322	Külade uuendamine ja arendamine	1 150 000,00	398 895,34	35%
411	Kohaliku arengu strateegiad. Konkurentsivõime	0,00	0,00	0%
413	Kohaliku arengu strateegiad. Elukvaliteet	0,00	0,00	0%
421	Koostöö	0,00	0,00	0%
431	Jooksevkulud, oskuste omandamine ja elavdamine	0,00	0,00	0%
511	Tehniline abi	4 280 387,85	3 788 833,87	89%
KOKKU EUR		50 608 351,60	24 004 725,55	47%

Allikas: Kvartaalne kulutuste aruanne ja prognooside aruanne, autori arvutused.